

Smrtni udarec ruskim sovjetov versailleski pogodbi Poraz angleškega imperializma

Med tem ko se čisti zastopniki antantnih vesil pripravljajo na novo konferenco, se v nas utrjuje vera, da bo sila razmer uničila tisti diplomatski umotvor, ki se mu pravi versailleski mir.

Ruska rdeča armada je prva prišla tako uničevalno delo s tem, da je z ostri- stino svojih bajonetov raztrgala tisto reakcionarno zvezo, ki je bila pripravljena proti ruski revoluciji.

Amerika je tako uničevalno delo nadaljevala s tem, da je vrgla na versaillesko pogodbo ogromno množico svojih zlatih dolarjev. Dolar namreč trga papir z enako silo kakor bajoneta. Amerika je na tak način uničila angleško hegemonijo na morju. Mark Sullivan, ameriški zgodovinar, je imel popolnoma prav kadar je trdil, da ni noben admiral potopil angleških ladij kolikor jih je uničil ameriški zunanji minister House, ki ni pri tem riskiral nobene pomorske bitke.

Kar se pa tiče tistega dela versailleskega mira, ki je določal vojno odškodnino, ki bi jo bila morala plačati Nemčija, ni bilo treba niti bajonetov niti dolarjev da se ga uniči. Ta del pogodbe ni imel nikdar nobene vrednosti prav radi tega, ker je bila Nemčija brez dolarjev. Ostane še vprašanje ali bo rešena zadeva vojne odškodnine pred pomolom ali po pomolu nemške buržoazije.

Sedaj se nahajamo v trenutku, ki uničuje oni del versailleske pogodbe, ki se tiče vzhoda.

Turška zmaga nad Grško znači poraz Angleške. Lloyd George je velik prijatelj grške bogataša Basilijsa Zakharova, ki je poglavitni steber trdke Vicker in drug. In poglavitni denarni zalagatelj grške države. Vsi del tega prijateljstva je dobila Grška od Anglije za sedanjajo vojno 4 milijone sterlingov. Omenjeni grški bogataš tvori namreč vez med grškim in angleškim kapitalizmom.

Grški kapitalizem predstavlja na vzhodu že dolgo časa sem upliv angleškega kapitalizma. Boj, ki ga vodi bivši ministar Venizelos proti grškemu kralju Konstantinu, ni dejansko nič drugega nego boj, ki se vrti na Grškem med angleškim in francoskim kapitalizmom.

Venizelos je mož francoskih trdk «Cresout», Schneider in pariske banke «Union». Kralj Konstantin je pa zastopal angleško trdk Vickers in drug ter «British Trade Corporation».

Danes je na Grškem poražen angleški kapitalizem enako kakor je poražen grška vojska.

Za Angleško pa gre tu za stvari, ki so bolj resne od največjega trgovskega poraza. Turki hoteli imeti Tracijo, kjer prebivajo po večini Grki in Bolgarji, za katere se Anglija močno interesira. Pa ne da bi se Anglija zanimala za Grke in Bolgare radi narodne enakopravnosti. Saj je radi narodne enakopravnosti dovolila Angliji, da se je izročila Franciji. Poljski in češkoslovski več milijonov Nemcev. Gre za drugo. Zadeva Tracije je zvezana s zadevo dardanelških ožin. Carigrad je sicer formalno okupiran po večjaskih oddelkih vseh zaveznikov. Dejansko je pa glavno mesto sultanovo v angleških rokah. Tako vsaj trde oficijelni organi francoske vlade, ki je nedvomno o teh rečeh dobro informirana. Iz vsega tega je jasno razvidno, da se bo morala boriti Turčija, ako bo hotela dobiti Tracijo, proti sovražniku, ki je močnejši od Grcije.

Anglija je od nekaj spretna v tem, da prisili druge na se boro zanj. Sedaj sili v boj Malo Antanto. Polkovnik Reppington (Anglež), ki ima baje nalogo, da brani mir na Balkanu, je dejal, da bi okupacija Tracije od strani Turkov nujno škodovala interesom narodov, ki bivajo ob Crnem morju.

Kaj to pomeni? Čehoslovanska nima nobenega morja. Jugoslavlja ima le kos Jadranskega morja. Ostane Rumunija, ki sama ne ve prav dobro kaj hoče in sicer zato ne ker ne ve ali bi se naslonila na Angleže ali na Francoze.

Ob Crnem morju pa imamo, glej šmen ta, tudi Bolgarijo, Sovjetsko Rusijo, Sovjetsko Ukrajino in Sovjetsko Georgijo. To so države, za katere se polkovnik Reppington ni zmenil.

Slabost Sovjetske Rusije je sicer odgovarjala imperialistični politiki, oni carski in Milinkovi. Kljub temu ima ona velike interese na tem, da se reši dardanelško vprašanje na način, da ne bo dolga trpela škoda narodov, ki bivajo ob Crnem morju. In ona ne bo priznala nobene rešitve, ki bi bila sklenjena brez nje.

Angleški imperializem, ki je bil ranjen v Mali Aziji in v Traciji, je dobil broč tudi v Egiptu in Mezopotamiji.

Po vojni so se angleški imperializem ustrelil preporoda v islamskem svetu. Zato je prišel napram svojim muslimanskim podanikom operirati z neko liberalno politiko. Prišel je namreč deliti patente narodne neodvisnosti. Ko je v preteklem mesecu februarju spravil v zapor Zaglul pašo in vse voditelje egiptovskega narodnega gibanja, je angleški imperializem proklamiral neodvisnost Egipta. Takemu neodvisnemu Egiptu je vsili nova kralja, ki ima za seboj le angleške kanone, ki so ostali v svobodni deželi. Voditelji egiptovskega gibanja, ki niso bili se aretirani, so v mesecu juniju izdali močan protest proti angleški tiraniji. Zato so prišli v neodvisnemu Egiptu voditelji narodnega egiptovskega gibanja pred angleško vojsko sodišče, ki je darovalo vsakemu voditelju po 7 let ječe. Priglasili so, da je penovil protest, je tudi prišel pred angleško vojsko sodišče. In vendar so ljudje ploskali Lloyd Georgeu kadar je 27. februarja dejal: Egipčani imajo sedaj prosto na razpolago, da si ustvarijo življenje in zakone po svoji volji.

Nova egiptovska vlada obstoji le po volji angleškega vojvotstva. Ta vlada ni bila in ne more biti od nobenega izvlečena. Saj bi pa bilo tudi smešno govoriti o volitvah, ki bi se vršile v varstvu angleških vojakov. Zakaj drži Anglija svoje vojske v Egiptu? Zato ker jo skrbi sveski kanal.

ni, i bez straha je podnosio sve strahote, smelo je gledao smrti u oči. I posle tolikih izdaja, posle tolikih poraza, za usuznjeni proletarijat ostalih zemalja, ruski heroji ostaju jedino sunce nade i izvor pouzdanja na proletersku budućnost.

Ali da se taj jetini oslonac proleterske revolucije održi, ne mora da ima uslove za opstanak, da ima veze sa industrialnim Evropom. To su kapitalisti vrlo dobro znali i zato su pokušavali svim sredstvima da Sovjetskoj Rusiji otoku svaku vezu sa ostalim svetom, i da je pokore. Medjutim, kako smo mi to ranije predvideli, kriza je kapitaliste nagmala da se oni pognu pred proleterskom tvrdjavom. Grupa engleskih kapitalista, kojoj je na čelu Urquhard i koja je imala najveći kapital u Rusiji među svima stranima kapitalistima, koja je najviše štete imala od komunistiziranja krupne industrije i zato bila najžešći protivnik proleterske države, — ta grupa je pala pred odlučnošću, poštovanostu i svesću ruskog proletarijata. Izmetju S. P. Rusije i grupe Urquhard sklopijen je ugovor, kojim se grupa odriče prava na komunistiziranu svojnu u Rusiji same da donije koncesiju za izkoršćavanje rudničkih i seljačkih veća, obvezuje se da podigne proizvodnju na predratnu visinu, da poštuje sve radničke zakone o radu i da preda sva poduzeća u ruke sovjetskoj kad ovi to budu smatrali za zgodno, i sve to samo zato da nekakvo izborne bankrot.

Nema sumnje, pobjeda prve radničke i seljačke države je velika, i korist za nju je ogromna, te otud za ceo svetski proletarijat. Ali taj ugovor i takovo obnavljanje ruske privrede donose i kapitalistima neku trenutnu korist; oni stiču nove sirovine, nova tržišta i novi profiti, te time ublažuju svoju krizu i otežavaju napredak svetske revolucije. Medjutim, ni jedan svestan proletar ne može tražiti od ruske braće da svi pomru u bedi zbog toga što mi ostali nismo bili vredni da im budemo ravni i da tako žalosno padne prva proletarska država — što bi još veća šteta bilo za proletarijat, tiji najjači stub u borbi sačinjava crvena vojska.

Uostalom kapitalizam nema, leka, te i ovi profiti u Rusiji rade mu o glavi: kriza kapitalizma ce se tešće proizvoditi, pad malok odozli, ali Svjetska Rusija ce ozdraviti i osnažiti se još više; slom kapitalizma ce biti još strašniji. Ovo odgađanje pada kapitalizma — ako se tako može nazvati — dolazi krivinom sveg proletarijata izvan Rusije, i produžuje samo patnje tog istog proletarijata. Ali, zar ce proletarijat mirno i dalje da se podržuje iskoršćavanju i pustiti da sve bitke svetske revolucije bje i pobjedu ruski proletarijat sam — za sve nas! E, taj proletarijat mora da stupi i sam u akciju, da se bori u jedinstvenom frontu na celoj internacionalnoj liniji.

A da se ostvari taj internacionalni jedinstveni front revolucionarnog proletarijata mora prvo da se prikupe proletarijat pojedinih zemalja u jedinstveni revolucionarni front. Zato naša parola o jedinstvenom frontu nije samo prazna fraza, već akcioni program. I taj program mora da se ostvari.

Na prvi poklik komunisti, sve proleterske organizacije u Italiji su usvojile ideju o jedinstvenom frontu, i one revolucionarne, i centumaskie, i reformističke. Dabogme, svaka u svom smislu i za svoj račun. Poslednja ministarska kriza i generalni strajk pokazaoe reformistima da proleterski jedinstveni front ne može da služi njihovim spekulacijama u korist kapitalizma; otud se oni odmah postavise u jedinstveni front . . . tricolora sa buržoazijom. To ih je doveo u sukobe sa njihovim centumaskim drugovima, i rasep socialističke stranke je gotova stvar. Centumaski još uvek trube revolucionarne fraze, osuđuju reformizam jer vide da se proletarijat ne hvata na reformističke udice, ali samo nemaju nikakvog programa za borbu, naprotiv na sindikalnom polju još uvek podpiru reformiste.

Bilanca prve faze borbe za jedinstveni front proletarijata je u glavnom ova: proletarijatu se vraća pouzdanje u svoju snagu i on se revolucionizira, skinite su mesta u redovima proletarijata; već su i sami prestali da se nazivaju revolucionarnima i proletarijat, koji im je ranije verovao, ostavlja ih; krajnji je otpao i sad su centumaski na kraju, ali u mnogo zbunjenoj i jadnijem položaju — ni sami ne znaju šta hoće. To je dakle rezultat prve bitke protiv laži i obmanjivanja, koju smo dobro bojevali.

Komunistička stranka ide odmah dalje, goni neprijatelja u stopu, ne da mu, da se osvrne. Sve su proleterske organizacije osuđile reformizam i nazivaju se revolucionarnima — za razliku od reformističkih, koje je proletarijat ostavio. Aposto znamo da su svi ti smučeni centumaski isto toliko opasni za proletarijat kao i otvoreni reformisti, komunistička stranka poziva u jedinstveni front sve proleterske organizacije, koje se zovu revolucionarnima, za obnovu Radničkog Saveza, za nove revolucionarne akcije. Svi se odazivaju, samo revolucionarnim maksimalistima gori pod petama, oni jedini su neodlučni. I prva proleterska akcija većeg stila pokazaoe i njih u potpunosti gototinji svakom proletaru. Tako komunistička stranka čisti proletarijat od svih trulih primesa i sprema ga za odlučnu borbu.

Socialistička stranka se raspada. Ali ogromne mase proletarijata, koje dosad hehu u socialističkim redovima, ostaju u prvi mah dezorganizovane i dezorijentirane, ne znaju odmah kuda da se okrenu. Da spasemo sve što je zdravo među njima, mi ih moramo prikupiti u naše redove, pod zastave crvene internacionale, pa da se tako konačno nadujemo rane u rane u jedinstvenom frontu revolucionarnog proletarijata. A uspešemo u tom samo tako, ako svaki od nas sve svoje snage uloži za ostvarenje revolucionarnog jedinstvenog fronta, ako se organiziramo i po planu svi damo na rad revolucionarne pripreme.

U dobu krize kapitalizma, krize fašizma i socialdemokracije, komunistička stranka ima da izvrši svoj najveći historijski zadatak: da skupi sve revolucionarne snage proletarijata, da ih organizuje i povede u pobjedu. — Zadatak je velik i mnogo se čeka od svijui nas . . .

Svi na okup!

AZ-BUKI.

Kako govore dejstva

Kapitalistični aburžoazija se trudi na, vse pretege, da bi preprečila proleterske stje, da je na svetu, vse prav in vse v najtežem redu. Posebno skrb posveča svojemu časopisju. Buržoazno časopisje ima namreč nalogo dokazovati potprepljivim čitateljem, da so meščanske pravice in človeške pravice, ki so bile izjozovane v dobi francoske revolucije, so vedno zajamčene. Ono, buržoazno časopisje, pripoveduje vsak dan, v dolgočevnih člankih in v malih noticah, da vlada na svetu demokracija. T. j. volja ljudske večine: da je država za vse enako dobra; da smo pred zakonom vsi enaki in da nima nihče pravice pritoževati se nad sedanjim družabnim gospodarskim in političnim sistemom.

Ali vsa pisava meščanskega časopisja ne pomaga ničesar. Dejstva govore bolj prepričevalno od vseh buržoaznih utvrdjav in ta dejstva dokazujejo, da niso demokracije svobodne in pravice nihče več zajamčene; da je demokracija velika laž, da nismo pred zakonom vsi enaki in da ukazuje v vseh državah danes kakor vedno oni, ki ima moč v svojih rokah. Vlada ga pa podpira odkrito ali prikrito.

V dokaz da ne lažemo, bomo navedli nekatera dejstva.

Poslanec Giunta se baha že dve leti, da je on sešgal Narodni dom. Nani ni do narodnega doma, kjer so se zbirali naši slovenski nasprotniki. Kljub temu ostane dejstvo, da je posl. Giunta požigalec, ker je to sam priznal. Požigalec kaznuje ital. zakon na 5 do 10 let ječe. Ali je bil Giunta kaznovan?

Fašisti Veechi je sam priznal, da je on zanejal ogenj pri prvem požigu socialističnega lista «Avanti!» Ali je sodnija nastopila, proti imenovanemu fašistu? Ne!

Po vsej Italiji se požiga delavske institucije. Oblasti pusti požigalec pri miru in zapira delavce.

Fašisti so udri že v mnogih krajih v privatna stanovanja, kjer so tepli stanovalci, pomolili pohištvo in odnesli razne vrednosti. Oblasti je že mnogokrat tako fašiste aretirala na licu mesta, pa jih je kmalu potem pustila na svobodo, češ, da niso pravi krivci. Kje je to zajamčeno, nedotakljivost privatnega stanovanja?

V Jugoslaviji so odzvali mandat vsem komunističnim poslancem. V Italiji pa fašisti javno pretepaajo socialistične, komunistične in celo klerikalne poslance. Za tako povelje ni bil se noben fašist kaznovan. V nekaterih mestih so fašisti potom svojih odhovor javno prepovedali nekaterim poslancom, da ne smajo v mesto domov. Polcija ne aretirati onih, ki kršijo osebnost in poslansko svobodo, marveč se omeji le na to, da skrivsi odpre poslance v bolj gotove kraje. Niti tedaj ni nastopila polcija, kadar so fašisti zagnali poslance v surtjo.

Navedli smo le nekaj dejstev, ki smo jih imeli pri roki. In ta in enaka dejstva, za katero proletarijat izve iz delavskega časopisja, govore bolj glasno od vseh naših člankov. Kako vplivajo ta dejstva na ljudsko množico, naj bo v dokaz sledeče:

V tem tednu smo imeli priložnost govoriti z delavci nekaterih vasic iz Julijske krajine. V teh vasicah ni več nobene proletarske organizacije. Terorizem in brezposelnost sta prisilila delavce, da

V Rimu blagoslovila papež katoliško mladino, ki ima namen braniti bele organizacije pred fašistovskimi navali in ji pravi: «Usmiljenje je ena krščanskih čednosti. Ampak proti nekaterim je potrebno nastopiti z oboroženim usmiljenjem».

V Brnu na Moravskem defilirajo tisoč in tisoč mladih «Orlov» pred nadškofom, kakor redna armada pred generalom, pripravljena preliti tudi kri za svoje ideale.

Kdo bo še obsojal komunistično mladino, ko se poslužuje v boju za svoj in obstanek svojih starišev, tudi nasilnih sredstev?

so svoje organizacije in krožke zaprli. Mislili smo, da je tam že zamrla vsakršna delavska zavednost. Pa smo se motili. Povsod so delavci še vedno v duhu z nami. Niti slovenskim narodnjakom in klerikalcem, niti najnovjšemu prosvetlajem se ni posrečilo, da bi te delavce izpreobrili. Rekli so nam: Terorizem od strani fašistov in oblasti nam ne dopušča naših organizacij. Strah za naše družine, ki so že itak močno prizadete od brezposelnosti, nam jemlje pogum in ne moremo nastopati javno. Ne maramo nobenih narodnih organizacij. Mi ostajemo v duhu z vami in bi prišli trenotek, ko boste na nas lahko računali. Tudi sedaj smete računati na nas za slučaj potrebe.

Mi ne odobrujemo strahu naših delavcev akoravno ga razumemo. Ali to nam pove, da terorizem lahko uniči hise in pohištvo; lahko mori in ubija. Ideje ne zatire več, ker je razredna zavest po sil razmer pregloboko okorenjena v duše in srce nemške proletarijata.

Dejstva govore jezik, ki je proletarijatu razumljiv. On ne verjame več v demokracijo, ne verjame več v zakon, ne verjame več v meščansko pravico. V plamenju svojih institucij in v bolestih, ki mu jo povzroča vsakdanja krivica, je utrdil svoje prepričanje in pričakuje ustvarjenja, ki ne bo izostalo.

S vstajanjem pa pride tudi masčenje.

Dokazi

Predsednik češkoslovanske republike, Masaryk, ved duže vremena piše jednu knjigo o ruskoj kulturi. Svakom je poznato, da je taj «socialistički» naučenjak (predsednik buržoaske militarističke republike i finansier «social-revolucionerskih» belih garda) «naučno» i ogorečeno pobijao komunizam sve dosad. On je o nani čuveni «socialistički» naučenjak, što se posadio na celo jedne buržoaske republike, da primerom pokaže valjanost reformističkih teorija i ništavilo revolucionarnih «utopija». I zbilja, svi «rodoljubivi» buržoji, a osobito eshaeski užase, da pokazuju primer Čeha: u Češkoj «idealan» agrarna reforma, u Češkoj «enoceničev» socialne reforme, u Češkoj «evati» industrija, češka valuta iz dana u dan raste, Česi «garancija» reda i mira u srednjoj Evropi i t. d., pa sve bez «boljševizma». «Eto, u nacionalističkoj reformističkoj Češkoj raj zemaljski, a u boljševičkoj Rusiji glad i pakao!» — takav smisao je trebao da bude njegove knjige. Hteo je u njoj da pokaže kako je ruski duh anarhističan i kako svet nema ničim dobrom da se nada od Rusia.

Tako je mislio «social-revolucioner» Masaryk, dok su se češke bele garde (pre svih drugih i pre nego što su imali svoju državu) borile protiv revolucionarnih radnika i seljaka u Rusiji, tako — dok su sve moguće belosetske vucibatine napadale na prvu radničku i seljačku državu kao gladni vuci, tako — dok je glad kosila poživovne i herojske radnike i seljake južne Rusije, tako — jednom reč — dok god ga kruta (za njega) stvarnost nije krenula po nosu. (Sud tek ima da razbije «čuenjačko» čelo o del revolucije, komunističke, proleterske.)

A znate šta sad misli mudri «rodoljubivi» reformista?

Nedavno je pošao na ostrvo Capri (pored Napulja) da se odmori od preteskog nerada. Pri polasku iz Praga, potražuje ga neki njegovi plaćenici — da čuju njegovo mišljenje o Rusiji i da im reče šta o svojoj znamenitoj knjizi (čitaj: da im odredi koji milijon za njihove «patriotske» ciljeve). I on im je — «vrlo ljubazno» — saopštio da će i na ostrvu Capri nastaviti pisanje knjige, možda i završiti. Ali, moraći izmisliti neka mesta što je ranije pisao. Veli: «Komunizam se ne može odjednput ustvariti, ali boljševici se ne mogu jednostavno odbaciti. (A to — drugima rećima — znači: imaju boljševici pravo. Jer, i boljševici znaju da komunizam ne spada s neba, niti se razja preko noć, već ga valja stvarati, onako kako se može. I stvaraju ga, a ne predsedavajući buržoaskim republikama.) Zatim je rekao, da se komunizam ne da zaustaviti, već u društvu moraju, da se provedu temeljne reforme i t. d. — A sve to zajedno hoće da kaže: valja se miriti s komunistima, a ne ozračiti kontrorevolucij; ovako ćemo možda ublažiti komuniste, pa će nas ostaviti još kojom vremenom da životarimo po buržojski (bar dok sam ja predsednik! — misli Masaryk).

Koji vrahac ne zna zašto se on tako prekonao uverio da komunizam nije šala! — Svi vrapci znaju, pa i papagaj, uoje gazdarice peva: tvrdi dokazi.

Svesni radnici i seljaci Rusije znadoše, da poteku granizne kandže kapitalista celog sveta, pa ne potdiseše ni avangardu kontrorevolucije, Masaryku stiglih «socialiste»; njihovo poživovno je savladalo najstrašniju blokadu u historiji i najstrašniju prirodnu nevolju, nerodiju; radnička i seljačka domovina stoji kao bedem, tvrđava od svih buržoaskih zajedno, i prkosi očajnim vetovima i fujcima svih Masaryka. A uzor Češka! — Pored «idealnih» reformi, pored «enadmasivne» organizacije, pored svih žandarmata, sokolskih i vojnih parada i pored «visoke» vrednosti kruna, — u Češkoj nastupa glad. Profita nestaje, besposelnost gni u revoluciju, industrija ukocena i gni mudrost reformistička ne pomaže. S dana u dan se zatvaraju tvornice, u nekim granama industrije ni jedna četvrtina poduzeća ne radi i prei opasnost da se uskoro svi točkovi obustave. Kapital je poveo očajnu ofenzivu protiv osmočasnog radnog dana i protiv radnica, jer mu preti smrt, ali ne pomaže ništa. Proletarijat ne može (pored svih napona socializacij!) ni za stopu nazad, jer ga skupoca i besposelnost dave. Gosponu Masaryku se zagrijao tur i eto utroka promeni kod njega.

Kapitalizam nema izlaza iz svoje krize i za čovečanstvo nema spasa u kapitalizmu. — Komunizam će spasti stradalno društvo iz kapitalističkog haosa.

Spremajmo dokaze za to! Oni leže u klasnoj — revolucionarnoj — svesti proletarijata, u solidarnosti internacionalnog proletarijata i u čvrstoj pesnici radnika i seljaka.

Papežovo oboroženo usmiljenje

V prvi polovici t. m. se je vršil v Rimu kongres italijanskih katoličkih mladinskih organizacij. Po kongresu se je podala velika množica katoliške mladine ki je prišla v Rim iz vseh krajev Italije, v vatikan na dvorische papeževe palače, da sprejme blagoslov od strani poglavarja katoliške cerkve. Celu uro je čakala mladina najvišjega katoliškega pastirja. Ko se je on pokazal na balkonu v družbi visokih vatikanskih dostojanstvenikov, ga je mladina pozdravila z burnimi zvoji klic. Navdušenje je trajalo precej časa in je tvorilo živ kontrast napram mrtvim ceremonijam ki so v vatikanu v navadi. Tisina je nastala šele, ko je papež dal znamenje, da želi govoriti. Poglavar katoliške cerkve je govoril o premo kakor se spodobi človeku, ki ve, da zamore z eno samo besedo močno vplivati na svoje poslušalce. In on je vedel, da ga za vatikanskim obzidjem poslušava vsa katoliška svet. V Italiji pa so se dogodile v poslednjem času reči, na katere ni mogel in ni smel pozabiti niti papež. Fašisti so namreč razširili svoj dolevo. Oni ne napadajo več le rdeče delavce in rdeče delavske organizacije, marveč tepejo tudi bele katoliške delavce požigajo katoliške tiskarne, udarajo v stanovanja katoliških poslancev, terorizirajo katoliške duhovne, katerim požigajo trdi domove, prepevujejo procesije in druge cerkvene slavnosti. Zoper tak protikatoliški terorizem je že nastopilo z besedo nekaj italijanskih škofov. Papež ni mogel izostati, zlasti ne, ker je imel pred seboj mladino, ki se je morala že mnogokrat postaviti v bran cerkvenih pravico. Ko se je papež dotaknil fašistovskega terorizma je začel govoriti bolj navdušeno in so mu ušle sledeče besede: «Priznavam, da je usmiljenje ena izmed mnogih krščanskih čednosti; toda proti nekaterim elementom se mora zares nastopiti z oboroženim usmiljenjem. Ko je izpregovoril papež te besede, je navzoča katoliška mladina pričela odbovati v navdušenjem, ki je dalo razumeti, da je papeževe besede razumela in da se boča ravnati po njih. Papež se je zazdelo, da je začel morda preveč. Spomnil se je morda Kristusovih besed o odpustanju in se spomnil morda tudi, kako je nazarenski mučenik pokaral Petra, kadar je ta odsekalo uho vojaku ki je hotel napasti učitelja. Hotel je mladino pomiriti. Govoril je še naprej, ali iz njegovih besed je bilo jasno razumeti, da ne more odbravati fašistovskega početja in je v nadaljnjem govoru zopet in zopet dal razumeti, da ima tudi krščansko usmiljenje svoje meje. Da opraviči tudi nasilne čine je poklical Petrov naslednik na pomoč Sv. pismo. Ni morda tam zapisano: «Nisi prišel, da priseseš mir; prišel sem da priseseš vojno!».

Mladina je ostala prevzeta po besedah o potrebi oboroženega usmiljenja in je obljubila, da bo ta papežev nauk sprajvala v dejanje. In zares se je, ko je odšla iz vatikana, sprla že v Rimu s fašisti, katerim je dala zaštevno lekcijo.

Sam papež torej priznava, da ima usmiljenje svoje meje in da uti more vedno odpustiti sovražniku, ki tlaci, ki pretepa in požiga in ubiva brez vsakega usmiljenja. Katoliška mladina se bo ravnala odslej po rečenem papeževem nauku. Kaj da bi morali biti drugi delavci bolj usmiljeni od samega papeža in da bi morali še vedno pomejati levo lice, kadar dobe zaštevno na desno?

Posledice turške zmage

Turška zmaga na bojnem polju ima za posledico zmago Turkov tudi na diplo matskem polju. Tudi tu se kaže, da je pravzaprav vojska moč, moč sile, ki odločuje danes usodo držav in narodov. Ako je ta moč dosedaj vedno odločevala v priloge velike antante, zakaj ne bi enkrat imeli od je koristi tudi njeni nasprotniki? In ako velja to za boje med meščanskimi državami, zakaj ne bi veljalo to tudi za razredni boj, za boj med izkoriščanimi in izkoriščevalci.

Konferenca antantnih diplomatov za vzhodna vprašanja, ki se je končala v schotu, je določila, da se pošlje angorski listi nota, v kateri se Turčiji, pod pogojem, da armada Kemal paše ne prekorači nevarne cone pripozna ozemlje do reke Marice vključno z Drinopoljem in suvereniteta nad dardaneljskim morskim ožinami, seveda pod nadzorstvom antante. Noto so podpisali Poincare za Francijo, Curzon za Anglijo in Sforza za Italijo. Pričakuje se sedaj odgovora turške vlade v Angori. Sovjetska Rusija je pa dala že vsem na znanje, da ne prizna nobene odločbe o vprašanju dardanelških ožin, ako ne soglasajo z njo vse države ob Crnem morju, ki so na tem prizadele t. j. predvsem: Sovj. Rusija, Turčija, Ukrajina in Georgija. Mnogo je odvisno od tega, ali bo ostala turška vlada v Angori zvesta sklenjenemu rusko-turškemu dogovoru ali pa se bo dal Kemal paša pregovoriti od antante obljube. Sodeč po dosedanjih izjavah teža turške vladne načelnika, bo ostal zvest Rusiji.

Medtem se nadaljuje prodiranje turške armade ob morskih ožinah. Spretnje turške patrulje so prišle že v dotiko z angleškimi stražami. Do spopada ni prišlo še.

Iz Jugoslavije

Kralj in 9 milijonov kmetov. «Progres» piše: V «Eshaeriji» imamo enega kralja in 9 milijonov kmetov. Za 1 kralja je predvideno v budžetu (proračunu) 60 milijonov dinarjev, za 9 milijonov kmetov pa 110 milijonov dinarjev. Kraljević Jurij vstraja.

Zadeva kraljevića Jurija se je poostrela. Notranji minister Timotejević, ga je hotel pregovoriti, da se umakne v Niš se pred kraljevim prihodom. Kraljević Jurij je izjavil, da se ne umakne iz Beograda, pa naj se zgodi kar koli. Finančni minister Kumandji je odredil, da se mu ne izplača apanaža, dokler ne zapusti Beograd.

Kakor zavzema sporna zadeva kraljevića Jurija s kraljem Aleksandrom in vlado vedno resnejše oblike, tako tudi napreduje v armadi gibanje obeh oficijalnih klic: «Bela roka», ki stoji za kralja in vlado, in med «Crno roko», ki stoji za Jurijem in proti sedanjemu režimu.

Komunistično gibanje v drugih državah

Kina

«Socialistična» stranka, anarhisti, študenti in delavsko gibanje. L. 1912. je bila ustanovljena po skupini takozvanih «socialistov» v Nankingu. «Socialistična stranka», ki jo je razgalil l. 1913. Juan-Si-Kai. V njej ni bilo mnogo socialističnega.

Kmalu so prišli anarhisti na površje. Zabili so izdajati časopise in brošure. Anarhisti so napravili precej resnega dela na polju organizacije majniških slavnosti in so vodili akcijo 1. maja prošlega leta v Kantonu, katere se je udeležilo nad 40.000 ljudi. Hvala njihovi udeležbi v delavskih akcijah — so si začeli pridobivati anarhisti precej zaupanja v delavskih plasteh.

Kitajski delavci so tudi živahno reagirali na protijaponsko dijaško gibanje ter podpirali dijaške l. 1919. v kampanji proti roparski politiki Japonske s celo vrsto stavk in demonstracij. Upliv, ki ga je izvršilo protijaponsko gibanje na delavce je še danes očitno. To je vzbudivo kljubovalnega duha v delavcih proti inozemcem zasluževanju. Ta vzbudivost je dobila izraza pozneje v celi vrsti štrajkov. V največjih stavkah — stavki kovinarjev v Hong-Kongu in rudarjev v Tjan-Samu, ki sta bili obrnjeni proti Anglije, postavljajo gospodarske zahteve — so zmagnali delavci.

Komunistično gibanje. Iz dosedanjega poročila je razvidno, da se je začelo faktično zbiranje sil kitajskega delavskega razreda l. 1919. in to je bilo vzbujejo po dogodkih preteklega desetletja. Do tega časa je imelo delovanje značaj breznamernih izoliranih stavk in akcij. L. 1919. se začelo udeleževati delavci protimperialističnih gibanj, sedva predstoj na nacionalnih vzrokov kakor vsled razredne zavesti.

Komunistična organizacija na Kitajskem je razvila svoje delovanje v poletju 1920 in je prevzela vodstvo boja za izboljšanje delovnih pogojev in proti domaćemu in inozemskemu kapitalu. Bili so ustanovljeni trije tehniki: od francoskih oblasti prepovedani «Svet in delov» v Sangaju in od vlade v Pekingu prepovedani «Delavski glas» v Pekingu. Tretji časopis «Delavec» je prenehal izhajati, ker so manjkala sredstva za izdajanje. Ustanovljeni je bilo več, do današnjega dne s uspehom funkcionirajočih sol v celi vrsti centrov, katerih naloga bi bila razvoj razredne zavesti delavcev. Ena teh sol v nekem predmestju v Pekingu, ki je bila ustanovljena koncem 1920 in je štela tedaj 700 članov ima sedaj 12 tisoč obiskovalcev. Po septembru 1920 so vodili komunisti organizacijo nekaterih delavskih zvez, a delo tu ni bilo vedno uspešno vsled pomanjkanja izkušenj. Komunistična organizacija se je udeležila tudi lanskih majskih slavnosti.

Zveza železničarjev v Tjan-Samu se je izpremenila vsled upliva komunistov pomladi 1921 iz nacionalne organizacije v revolucionarno. Šteje 2.500 članov. V Kantonu so organizirali komunisti mnogo malih združenj.

Komunisti podpirajo vsako nastalo stavkovno gibanje. Nedavno so se udeležili stavke tramvajskih uslužbencev v Sangaju, stavke kovinarjev v Kantonu in mnogih stavk delavske konfederacije. Zveza tekstilnih delavcev je bila ustanovljena v Hunanu po par mladih komunistih, marca 1921 so stopili v gibanje in zahtevali kontrolo nad prvo tekstilno tovarno v Hunanu, ki je delavsko podjetje. A ta stavka ni dovedla do kdo-večinskih uspehov. Zveza izdaja tednik pod imenom «Delavec», ki uči delavce temeljne nauke razrednega boja.

Avgusta prošlega leta so podpirali komunisti organizacijo delavskega sekretariata v Kini, z glavnim uradom v Sangaju in z oddelki v Pekingu, Hankou in Kantonu. Cilj te organizacije je glasiti prvih manifestov propagande. Tradicionalizma med delavci, podpiranje in razvijanje strokovnih organizacij, dvig razredne zavesti med delavskimi masami, združevanje in reorganiziranje strokovnih organizacij starega tipa kakor tudi končno podpiranje združevanja kitajskih delavskih mas z inozemskimi sodelugi. Čprav obstaja ta sekretariat le malo časa, vendar ni malo napravil za združevanje vseh sil delavskega razreda za bodočo boj.

Sekretariat izdaja časopis «Delavski tednik» v nakladi 5000 izvodov in oddelke v Pekingu izdaja svoj istoslovesni organ v nakladi 2000. Ta lista se razširja izključno med železničarji.

Sekretariat podpira vsako stavko. — Pred kratkim je bil pod njegovim vodstvom izpeljan štrajk delavcev «Britske

Hunanu in Društva tiskarskih delavcev v Wu-Si-ju. Delavci različnih poklicev so zelo pogosto obračajo na sekretariata za svet in pomoč v vprašanju organizacije stavk itd. Ko sem zapustil Kino, je name raval sklicati sekretariat konferenco vseh delavskih zvez v Sangaju, da bi ustanovili enotno centralno glasilo za vse tamkajšnje delavce zveze in pripravili sklicanje kongresa vseh kitajskih delavskih organizacij.

Strokovne organizacije so naleteli na svoji poti na nemalo ovir; prvič ne morejo svojega dela izvrševati nikjer legalno, z izjemo v Kantonu in so izpostavljene vsakovrstnim preganjanjem in zasledovanjem od strani oblasti; drugič naložijo na mnoge težkoče od strani različnih elementov, ki pripadajo vsemogotnim «plavim» in «rdečim» skupinam paznikov in mojstrov, ki branijo interese posestnikov in vršijo včasih krvočelnejske represalije od policije, s čemer hočejo prestrašiti delavce od vstopa v strokovne organizacije. A vse ovire bomo premagali.

Zadnja poročila pravijo, da so predvzeli delavci v Sangaju in tiskarji v Wu-Si-ju in Tse-Kiangu korake za izpopolnitve svojih organizacij.

Ako gledamo na vse to gibanje, lahko vidimo, da je pričelo potrpejivo kitajskih delavcev ponehavati in da se probujajo iz spanja. Nastopili so pot boja za izboljšanje svojih eksistencijskih pogojev, napovedali so vojno svojim izjemcem, posebno inozemskim roparjem, ki jih držijo v sužnosti. Pred kratkim se je vršila stavka železničarjev v Lung-Kungu, ki je bila podpirana od delavskega sekretariata in je bila naperjena proti francoskim tlačiteljem; železničarji v Tsin-Ponu in Kin-Hou-u so tudi prešli s stavko v znak solidarnosti s sodelugi. Tako pojavi dokazujejo, da ni dvomiti, če stoji na čelu gibanja organizacija kakor delavski sekretariat, da se bo razvijalo gibanje v pravi smeri in korakoma naprej. Delavski sekretariat je poklican, da postane sila v boju proti imperializmu na Daljnem vzhodu. (Konec.)

Klasna borba

Politika v karikaturi.

Ima ljudi koji su za nepomirljivo klasnu borbu, na primer komunisti, organiziraju tu borbu i hoće da je dovedu do kraja. Dabogme, pri tome ni ovoro, nego kažemo: mrzi neprijatelja svog, više nego što on tebe mrzi! I zato nas nazivaju pukosnima, jer sijemo mržnju među ljude.

Ima ti drugih, tako zvanih pacifista, koji bi hteli mir među klasama, dabogme, pri ovakom stanju kakvo je. Kapitalisti i njihovi agenti bi mir, zato da nam i dalje mirno siju krv. Pošto znaju da mi u njihov mir i ljubav ne verujemo, poslali su nam «socialiste» da nas oni primire u ime revolucije.

U jedan mah, za vreme okupacije fabrika, uspešli su da izbacе iz koleseka proletersku revoluciju i da je odgode. (D'Aragona se i sam hvali tim blagotvornim činom i fašisti ga zato — onako u pola sale a u pola zbilja — proglasiše počasnim članom fašizma.) Medjutim proletarijat hoće leba, hoće rada i slobode, a ne ropškog mira — i borba se nastavila, klasna borba.

Kad ne pomogne socializacija, dođoše fašisti i — zadeneše divljačku klasnu borbu, da je tako uguše. Razume se, da su se oni borili na strani proletariata, mogli bi da postignu taj cilj, jer samo pobedom proletariata može da se završi klasna borba, i to uništenjem klasa, jer: dok je klasa mora da bude i klasne borbe. — Fašizam je hteo da nas utera u laž, kao što bi to svienarodnjaci hteli, pa je uzeo primerom da nam pokaže bratsku ljubav među sinovima slavne «grande patrije» pa na kojoj klasi pripadali: prikupio je u svoje redove svakovrsne žgadije, od industrialaca i veleposednika, preko žutokljunih studenata i činovnika, pa sve do lumpenproletera.

I behu to naši «rodoljubivi» «narodnjački» propori ove pokrajine, koji su počeli u zvezde da kuju «plemenito» inicijativu ovih dilih sinova «odabrane rase». (A to je bio savet onim učima, što su onamo u blaženoj i ujedinjenoj Es-haeziji, znak da više ne bliju gadišti protiv sebi ravnih fašista, jer je to gospočka «narodna» ustanova, koja treba da satire «pogane» komuniste.) I zbilja, ovaj recept «bratske ljubavi» među klasama neobitno se dopada našoj državotvornoj braći s one strane granice, privlače rasirenih ruku blagotvorni izum plemenite rase i — da bi stupili u red civiliziranih nacija — osnove jugoslavijske organizacije. Nažalost, naša «rodoljubiva braća» — s ove i s one strane granice — počinju, da hvala i da presadjuju «kulturne» ustanove «naprednih i odabranih» nacija uvek prekasno, t. j. kad se one pokažu skroz nevaljala i nesigurna sredstva, pa tako i fašizam. — To nam pokazuje stvarnost.

Niko, osim proleterske pobeđe, ni Hrist, ni Kraljević Marko (ili kralj Matjaž), ni D'Annunzio, ni Mussolini, pa ni fašizam — kao i Pribečevićeva omladina — ne može da obustavi klasnu borbu! Neko je mogao da rekne: one fašisti ujediniše sve klase za ljubav rodoljubnog profita i — dok unište komuniste — nestaje klasne borbe. Ali danas neka to rekne kogod! Danas, posle krvavo ugnusnog štrajka u Ferrari, gde je fašističko oružje upereno protiv «narodnjačkog» radništva! Danas, kad znamo da «fašistički» seljaci u Andriji motikama prisilise fašističke poslodavce da ih prime u posao! Danas, kad vidimo žučni «patriotski» proglas industrialaca u Sieni protiv klasne borbe, koja planti u rodovima fašista! Danas nek se nadje koji budala, koji će poverovati da su proleterski žuljevi braća buržoaskih trubača!

Ni krvava reakcija, ni izdačnik pacifizam ne mogu da stanu na put klasnoj borbi. A samo u borbi se pobeđuje — i zato, proletari: mrzite svoje klasne neprijatelje svom dušom — dok vam je nisu ubili.

Proletarska mladina

Izšla je št. 2. tega časopisa zavedne mladine. Prinaša sledeće vsebino: Ciri: Gospodarski boj delavske mladine. — Korčeničica (Pesmi). — V boj za svoje pravice. — Ciri: Problem mladinskega gibanja. — A. Kirpnikov: Kaj naj se učini? — Igor: Mladi borci. (Silka pomladinske stavke steklarske mladine v Zagorju ob Savi). — H. Sonnenschein: — Somrak F.: Svoboda. (Pesem). — H. Z. M.: Kaj pripoveduje lonec. — Ciri: Zgodovinski pregled mladinskega gibanja. — Igor Somrak: Ključ vetera nad zagorsko kotlino. — Pravljica. — Vestnik «Iskre».

Posamezni sodelugi, Mladinske sekcije in Ljudski odri, ki dobijo kot poverljivi, da se časopis razprodajo, naj skrbijo, da se časopis čimbolj razširi. «Proletarsko mladino» naj smatrajo vsi sodelugi za svoj list.

Oni, ki nič ne poskusijo

Dober dan, oče! Kako lepo mora biti, ako se dela v vodnjaku — sedaj v poletju, kaj?

Dve mori

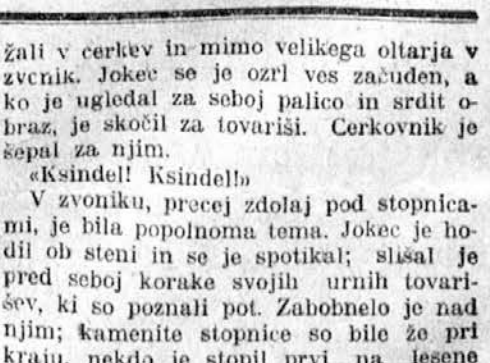
Kakor tisti osel

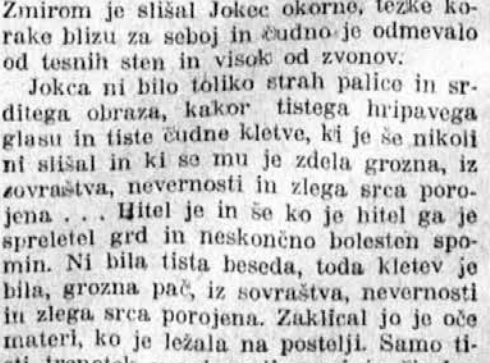
Vprežna živina kapitalizma: Vedno manj hrane in vedno več udarcev.

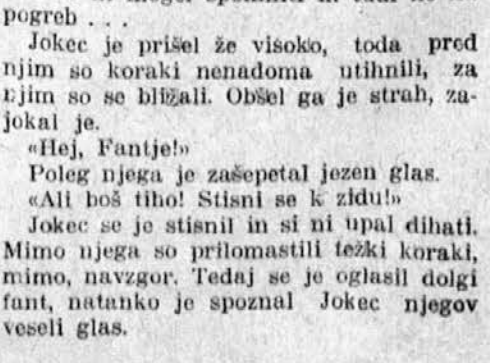
Blagori cerkve

Lažni: Prodaj kelih in zlato ter daj mi kruha! ...

Patriarh: Kelih mi je neobhodno potreben. Glej v teku ene ure ga rabim, da ti dam sveto olje, ki naj ti odpre pot v nebesno kraljestvo.

In še ena

Glasovi z dežele

Izjava

Uprava sežanske občine v rokah narodne večine je z ozirom na občinsko avtonomijo, javno zdravstvo, oskrbo rečne in gospodarske vprašanja čin da je stranotična in škodljivejša koristim kmetov in delavcev v občini. Kontrola je nemogoča in seje se vsi tako, da se podpisanim manjšinskim zastopnikom ni ne izplača priti zraven, ker se nati predloži prezirajo ali sametajo. Sicer nimamo kot manjšina (3 proti 12) najmanjše odgovornosti za upravljanje občine, vendar čutimo potrebo obvestiti svoje volilce o razmerah, sprito katerih smo brez moči. Mi ne vemo, kam jadra gospodarstvo narodne večine, zato prošimo svoje volilce, naj vnaprejo v znanje, da se v občini gospodari mimo naše volje in priti naši volji, kakor se gospodari proti tujim koristim kmeto-delavske večine sežanskih občinarjev.

Sežana, 24. septembra 1922.

Komunistični ob. svetovalec: Franc Bekar, Franc Kocjan, Jože Krt.

Ta izjava je prvi dokument protiprolatarskega gospodarstva, ki ga vršijo na rodnijski v svojih občinah. Ta izjava pomeni tudi početek reakcije delavcev in kmetov proti škodljivi politiki narodnjakih županov in starih, ki znajo dobro upravljati svoje trgovine in gostilne, ne pa občin. Odločnemu činu sežanskih manjšinskih svetovalcev bodo sledila še druga manjšinska zastopstva.

S Spodnjega Krasa

Pozvalo si, drago «Dela», naj kaj poročamo, kako se godi na Krasu pod zaskanskim komisarjem. Prav dobro. Komisar brani župane, ki so med vojske deliti aprovizacijo — sebi, županja pa držijo s komisarjem, da laže žane kmetje in delavce. Zato dela, kar se mu zdi, kakor da bi bili v Tripolisu. Lansko leto je zapri več naših mladenčev, ki jim ni bilo moč priti na dokazati. Po zakonu bi morali v 48 urah na svetlo ali pa v Trst. Pa ne! Dan za dnem so sedeli, teden za tednom in nobeden ni vedel kaj. Vrag vedi, kako bi se iztekla vsi zgodba, če ni dobil vse zadeve odvetnik v roke! Sel je k civilnemu komisarju in mu razložil, da se take reči vendar ne smejo početi v naših krajih, če so morda v modi kje ohostran Napolija. Skregala sta se zares in komisarju se je zdelo, da ne bo šlo, kakor on misli, to se pravi, da bi imeli fantje cel štride-

setdanski post. Post so skrajšali in komisar je ukazal mladenčev izpustiti, čeprav ga je srce bolelo, ker ni obveljala njegova. Zapor so namreč tako narejeni, da kdo sedi notri. Če je kriv ali ne, to je pri nas postarsko vprašanje. Komisarja tako ni ne boli, če je kdo tidi leto dni pod ključem po njegovi prijaznosti. Bog nam daj dosti takih komisarjev!

Sodrug.

Renče

SADOVNI NACIONALIZMA.

V sredo dne 20. t. m. smo bili vabljani vsi vojaški novinci v občinsko pisarno, da dobimo navodila za prihodnji dan. Kot zadnji smo tudi to pot šli vsi reči skupaj z zastavo ter se ustavili v gostilni Brumat. Med tem časom so šli na župansko tudi narodnjaški novinci. Bil pa je med njimi v ročevrven patriotičen narodnjak, pristni Slovenec iz Gradišča, kojemu vsled nacionalistične vzgoje ni ugajala na župansku razvita italijanska zastava. Svest si, da izveš veliko narodno delo, je del zastave raztrgal. Drugi dan t. j. 21. t. m. smo šli v Gorico, se predstavili vojaški komisiji in popoldne šli skupaj na našo srečo — in močete tudi njih — v Dornberg. Istega dne 7 ura popoldne je bila posvečena narodni osveti. Privedel je oddelek črnosrajčkov-fašistov, kupil v neki trgovini proletoleja ter svest si, da izveš veliko narodno delo sežgal inventar društva «Svoboda» in poslopje, kar ima sedež to narodnjaško društvo. Med junakiškim delom niso fašisti pustili nobenega blizu, ter so krožili po vasi do zob oboroženi. Ko je zgorelo društveno imetje so voleli naj se gusi. Tako je občinstvo preprečilo, da bi se požar razširil.

Ljudstvo je bilo vse zbegano. Opažali smo dokaj beguncev po stranskih vaseh. Da bo igra lepša si je gospoda hrč obsejal skupaj ob komunistične čle: Komunisti so kričali! Tretji dan 22. t. m. so karabinjerji tudi res aretirali 6 naših sodelugov-vojakov, ovajenih vsled njih komunističnega mišljenja, in par novincev iz Gradišča. Krivice pa pa menda zbožal. Go vorilo se je, da fašisti sežgejo menda še 6 hiš; v grozni paniki so izpraznili hišo, dem g. župana. Tako se je odigrala cela stvar.

Tetka «Edinost», umazana politična čunja, je pa posnela po «Piccolu», da so fašisti uničili slov. komunistični krožek kakor je nji sorodni fašistovski «Popolo di Trieste» razbomnal, da so komunisti raztrgali zastavo. Tako da je vse izgle-

Tajni sklad „Dela“

Darovali člani na obnem zboru Občnega konsumnega društva v Idriji

Nabrani omladinca na dan mladine v Rukavcu	5.-
J. Vaver in F. Mahorič	2.-
Lokov po I. L.	2.-
Nabrano na blokhi: Anton Boneta, Sežana	30.-
Federacija rudarjev v Spodnji Idriji	44.-
Za kolodarek: Federacija rudarjev v Sp. Idriji	30.-
Anton Boneta, Sežana	5.-
Skupaj L.	176.80
Prej izkazanih »	18.784.35
Vsega skupaj L.	18.961.15

Sprejete knjige

Od uredništva «Naše sloge» na Dunaju smo prejeli prve knjige novopokrenjenega «Biblioteka »Bilost» v za loži «Edition Slaves». V Biblioteki »Bilost» bodo izdajala predvsem leposlovna dela v srbo-hrvaškem pa tudi druga in tudi v slovenskem jeziku. Knjige so po ceni in jih priporočamo vsem sodelugom. Poverljivo za Jul. Benčičev preizkus Komunistična sekcija Opjatje, kamor se naslanjajo vsa naročila.

Dosedaj izšle knjige (vs. v hrvaškem jeziku) so:

- H. Barbusse: Intelektualizma; L. T.: Sarajevski atentat; Maksim Gorbi; Tri dana, Leto (2 romana); M. Arčbašev: Smrt Ivana Landau; V. G. Karotjenko: Sumi sumat; A. R. Cehov: Novele.

VSEM ZAUPNIKOM! Oni zapnikli, katerim smo svojčas izročili nabiralne bloke za tajni sklad „Dela“, naj nam liste vrnejo ter naj istočasno pošljejo nabrani znesek.

PODLISTEK „DELA“

IVAN CANKAR:

Ministrant Jokec

Jokec je bilo enajst let; suh je bil in slaboten, njegov obraz je bil resen. Na tli, na ustnicah lahen sijaj mladosti; v velikih, globokih očeh dolgo življenje, skrb in izkušnja polno, in miren up v prihodnost.

Mračilo se je; sedel je ob oknu in je držal v roki drobno knjižico. Iz mraka, od nizke postelje zadaj se je svetil bel obraz in iz obraza se je svetilo dvoje očr: tudi v njih je bilo dolgo življenje, skrb in izkušnja polno; upa ni bilo v njih.

«Jokec»
Ozrl se je k postelji.

«Ni treba, da bi hodil tja nočjo»
Položil je knjižo na mizo in je vstal.

«Saj grem rad, Tinka. Kaj te je strah samo? Zaklenil bom vrata; očeta se dolgo ne bo domov».

«Ni me strah; rada sem sama; lepa misli prihajajo ... zvone ... pozdravljajo ...»
«Kakor da bi svetile skozi okno hodile po izbi z lahimi solni ...»

Jokec je stopil k postelji in je pogledal sestro po razpletenih lasih, po vročem potnem čelu.

«Ni me strah ... Ampak, Jokec, ko si sedel tam ob oknu in je bilo vse tiho v izbi, sem zaspala nenadoma, samo za trenotek, in čudno sanje so prišle takrat v moje srce ... Ali se spominjaš, ko sem šla zadnjikrat v gozd in ko sem prinesla butaro, veliko butaro, tako da je še napot nistem mogla objeti».

«Ne misli na to, Tinka! Nič več mi stititi šla po poudih nikoli več»
«Taktar ga se nisem poznala — ali sem ga že poznala takrat, Jokec?»

«Ne se; ni mi nisi takrat povedal»
«Nisem ga se poznala. In vendar se mi je sanjalo. Jokec, da sem nosila butaro, veliko, težko butaro, in da sem mislila nanj in da mi je bilo sladko pri srcu ... Grem ... Pot je kamenita, dolga je, strmi so klanci ... gozd tam ... neskončni lasi, pusti ... samotna, in jaz sama ...»

«Moje misli pa so vsele, hodijo lahko kakor v židanih solnih ...»
«Prej se sanja, preja se gozd in lazi — zdaj lepa ravan, zelene senožitje, bela cesta. Grem ...»

«Nob je svetlo, tako velika je zemlja, kakor je nisem videala še nikoli ...»
«Jaz sama v tej lepoti ...»

«In spoznam se in sram me je. Tako umazane so moje noge, vse žuljave in zakr-vavele od dolge poti; in moja obleka je zaprpana, obnočena; in moj obraz je poln, in moji lasje so razkustrani in jaz vsa sem uboga, nevedna, da bi me pogledalo veselo oko; in velika težka butara je na moji glavi ...»

«Ne misli, Tinka! Ne misli več»
«Grem ... In tam mi pride naproti — hitro, z lahimi koraki, njegove noge se ne dotikajo tal ... v svetlem oblaku ...»

«Kam bi se skrila? Kam bi skrila svoje boso, umazano, zakr-vavele nogo? Kam bi skrila svojo zaprpano obleko? Kam svoj potnik, tako nelep obraz? O, In kam to veliko, težko butaro, ki jo nosim že toliko, toliko časa, kakor da je bila rojena z menoj? Kam bi se skrila, uboga, nevedna?»

Jokec je pritisnil svoj obraz k njene-mu.

«Ne, Tinka! To so bile neumne sanje. Zatisni jih in pozabila boš sanje, ne bo jih več. Tako stoji, kadar se mi sanja, da sem lažen in da mi je hudo: zaspi-m in se vzdrmam — kje so sanje?»

«Grem ... In že je pred menoj ... In me zagleda in se ustavi pred menoj ... Lep je, kakor podobna v cerkvi — gledam nanj, poklekam; blagodišče kadilo se oči mi mene, prazniške luči ... pred mojimi

očmi ... Razmakne se zagrinjalo, uga-snejo luči ... Pride cesar, zlato krono na glavi, zlat plašč do nog, in ga prime za roko ... Brez slovesa ... Jaz sama — in gozd tam, tih lazi, samotna brez konca ... Jaz sama v nji, uboga, nevedna ...»

«Grde sanje so bile, Tinka, in nimam jih rad, če bi bil človek, bi ga udaril. Pa so bile same sanje; pozabi na sanje».

Tinka je umolknila in se je zamislila. Jokec je bilo, kakor da je bil doživel veliko žalost in krivico. Verjel je sanjam, če so bile prijetne in lepe, zakaj prišle so v srce po volji božji; zlih sanj pa ni postal Bog; grešnikom jih pošilja morda in hudodelcem, toda čemu bi žalil Tinko zunaj, ki je brez zla in greha? Vrasle so, kakor vrste plevel in usat; nihče jih ni sejal, nihče jih ne bo žet; prišle so, kakor pride vsa megla; megla se razprši in sonce sije, kakor je prej sijalo.

In ker je vedel, da je silila Tinka nje gove misli, je izpregovoril.

«Tja pojdem, kakor sinoč in kakor zmirom. Če nečes, da bi šel, pojdem sam in poročem, kakor zmirom: Tinka vas pozdravlja, gospod».

Tinka se je nasmehnila.

«Pojdi, Jokec! — Res, pojdi, in pripo-veduj mi natanko, kakšen je nočjo nje-gov obraz, kakšen njegov glas, kakšne so njegove oči. Vse mi moraš razložiti, natanko, dobro pazi in dobro se oglej. Vse njegove besede, vse lepe in vse nepri-jazne, vsak pogled njegov; besede drugih ljudi, ki jih bo slišal, obraze, ki jih bo videl. Tudi to mi povej, kakšen je pri nočjo, če rože so tako dišje, kakor so prej dišale in če listje še ni orumenilo in popadalo».

«Kako bi orumenelo čez noč, Tinka? Lep je bil vrt sinoč, samo rože so ve-nele».

«Nisi mi povedal, ja zpa sem vedela, da so venele; vse so že ovenele».

Vztrepetala je.

«Kmalu zapade sneg ...»
Joku se je stisnilo srce; komaj je se razločil njen bel obraz in zdel se mu je ves mrtvaški.

Zmračilo se je zunaj; onkraj ceste, pred stacuno, se je zasvetila rumena, dremotna svetilka.

«Čas bo že, Jokec; zvonilo bo že an-gelsko pščenje».

«Naj zvonijo cerkveniki sam; če te je strah, ostanem pri tebi. Saj je še dolgo do smeli, ne bo ga še na vrto».

«Ni me strah, rada sem sama; zakleni dur in pojdi ... In vse mi povej»

Jokec je postavil na mizo kozarec vo-de, zaklenil je dur, spravil je ključ pod prag in je šel.

Komaj je stopil na cesto, so bile nje-gove misli bolj vesele. Šle so zmirom po ravni cesti, po lepi in veliki cesti, in v njih je bilo samo upanje in veselo prič-kanje. Kamor je pomislil, povsed se je odprla prihodnost, polna zanke svet-lobe, da mu je trepetalo srce od sreče, ki je bila čisto blizu.

Samo še dva dni je bilo do tiste ne-je, ko stopi Jokec pri vrata pred otar v reči halji in rdečem ovratniku. Strah ga je bilo, ali strah je bil sladak in hre-penjenja poln. Sedel je dnuh dolgo ur ob oknu in je ponavljal latinske besede, ki jih je že zdavnaj znal. Razumel je, kaj pomenijo in vendar je bilo v njih ne-kaj čudnega, velikega, skrivnostnega; kakor je videl v kadilnici žlahtno kadilo, majhna, sila zrna, iz katerih se je vzdig-nil nenadoma opojen vonj, pozdrav iz ne-znanih dežel, iz onstranskega življenja.

Globoč mrak je že bil, ko je stopil v zakristijo. Pred velikim razpelom je zo-rela rdeča luč; po zakristiji so se podili ministranti in so se smejali na glas. Jo-kec je ostal za durm, začuden in prestra-sen. Nato se je pokrtil in je nagnil ko-leno pod razpelom.

«He, Jokec! Glej na Jokec»

In Jokec je bilo sram, da se je prekril.

Žal in da je nagnil koleno. Velik fant z veselimi obrazom in živahnimi, hudo-mušnimi očmi je stopil predenj in ga je poudil.

«Tukaj smo doma, Jokec, bolj kot mežnar in fajmošter! Se boš že priva-dil. Merkunov, ki je zdaj študent, je ka-zal fajmoštvo jeziki pri črni masi, pa se še spovedal ni».

Nem je stal Jokec, groza mu je legla v srce, tako mu je bilo, kakor da se je nekaj zazubilo, podiralo pred njim.

«Zakaj je to storiš? Zakaj si mi to po-vedal?»

Kapitalistična kriza in proletariat

V zadnjem času se je vršilo in se še vrši povsed mnogo vzorčnih semljev, ki imajo namen da skušajo spraviti zopet v stari tir skrahirano svetovno kapitalistično gospodarstvo. Med najbližnjimi semljami so oni v Trstu in v sosednji Ljubljani, potem na Dunaju, v Pragi, Leipzigu itd.

V prvih petih družabno-gospodarskih ga razvoja sta bila trgovski in industrijski kapitalizem vedno roko v roki, in je pravzaprav trgovski kapitalizem določeval in usmerjal pot industriji in jo dovedel do tiste stopnje, na kateri se je nahajala tik pred vojno. Trgovina je spravila vse industrijske izdelke v svet in v njem so se izražale vedno nove zahteve in potrebe konsumentov po katerih se je petem razvala vsa produkcija. Toda v kapitalistični družbi proizvodnja ne služi v korist potrebam vsega človeštva, ampak le v profit posameznim kapitalistom, ki držijo v svojih rokah proizvodna sredstva in to s pomočjo svojih trdnih organiziranih organov: države in na drugi strani sole in cerkve. Gotovo je, da se v takem neharmonično urejenem gospodarstvu ves napredek razvija na podlagi konkurence med posameznimi kapitalisti, ki se poslužujejo vseh sredstev, da spravijo svoje blago na trg, to se pravi, da ga po čim ugodnejši ceni prodajo. V svetovni vojni se nam kaže ta konkurenca se stopnjevana iskanje novih izvoznih trgov za blagovno produkcijo, ki je dovelo do obojestranskega konflikta med kapitalističnimi državami. Kapitalistično gospodarstvo in torej tudi vse družabni red je prišlo v akutno fazo, v krizo, ki je najgloblja in najširša izmed vseh dosedanjih gospodarskih kriz in o kateri marxisti vemo, in da tudi ni več razrešljiva in da je edini izhod iz nje — proletarska revolucija.

A da do te se ni prišlo povsed, je vzrok temu predvsem v subjektivnih pogojih, v prelahki pripravljenosti in vzgoji dejavskih mas, ki so bile zavedane in disorientirane vsled reformizma, oportunizma, patriotizma in pacifizma socialistične stranke, kar je izrazilo kruto reakcija. Na ta način visi sedaj povsed in se posebno v Italiji vse družabno življenje v zraku in v tem položaju se še more vzdržati meščanska reakcija. Nič ni se prav diferencirano, živimo v razmerah manjših političnih bojev in lokalnih stavk, večne bojazni in spanja na drugi strani. Buržoazija je gospodarsko na tleh, a skuša izvršiti se poslednji poskus, da resi svoje skrahirano gospodarstvo: navaditi hoče potom politične reakcije na že dosežene gospodarske uspehe delavskega razreda, osemurni delavnik in na doseženo višino delovnih mezd, a na drugi strani je proletarijat potisnjen iz ofenzive v defenzivo, iz katere se skuša rešiti potem enotne fronte. To daje vsem bolj vsakdanji značaj, značaj meščanske gverile, kajti ne ena, ne druga stranka ni dovolj močna, da bi prevladovala položaj. — A razvoj ne spi. Politični boji se postružujejo, stavke zavzemajo širše in širše oblike, delavstvo prihaja zopet v ravnotežje, organizacije se obnavljajo, nove vstajajo in vse to na mnogo trdnosti in solidnosti podlaga kot kdaj poprej. Mnoge izkušnje so se že utrdile razredno zavest proletariata, kar vidimo zopet predvsem pri nas v Italiji, kjer prihaja delavstvo polagoma do spoznanja, da se je treba posluževati v borbi proti meščanstvu istega orožja, ki se ga ono poslužuje. In res: zavedo delavstvo postavljajo nasproti meščanskim gardam svoje čete, nasproti terorju — teror, puški — puško, samokres — samokres, bombi — bombo, umoru — umor, požigu — požig. Vse naše živte se masu jejo in to tudi v večjimi žrtvami nasprotnikov (Parma, Trst), požigi delavskega finetja se vračajo s požigi ne fašistovskega ampak direktno kapitalističnega imetja itd. Reči moremo da pomenijo ravno zadnji mesec prehod iz stagnacije v razmah pokreta, iz defenzive v protiofenzivo.

Razumljivo, da se kapitalizem da se reši poslužuje vseh sredstev v tem kritičnem položaju delavskega gibanja, poleg terorističnih tudi drugih. In eno izmed takih so ravno v zadnjem času vršili se vzorčni semlji, ki imajo namen, da spravijo produkcijo zopet na isti višini, kot je stala pred vojno, da na ta način rešijo kapitalistično gospodarstvo iz krize in celo meščansko družbo iz nevarnosti socialne revolucije. Toda to so vse le poskusi, ker ta kriza ni le posledica svetovne vojne, ampak je globlja in širša: izvira iz notranjih nasprotij kapitalističnega sistema in obsega vse svet. Kapitalizem se je ravno razvil do imperializma, do monopolne produkcije, razvil je ogromne truste in kartele, ki so si podvržli cele dežele in jih gnali v

svetovno klanje za pridobitev novih izvoznih trgov, razvil se je do svojega poslednjega stadija, stadija, iz katerega vodi neposreden prehod naravnost v komunizem. Usposablja na drugi strani iz komunizem proletarijat, da napravi k temu še poslednji korak, to je, da potom revolucionarne akcije vzame vso organizacijo gospodarstva v svoje roke in da jo razvija naprej do boljših in popolnejših oblik. Gospodarsko revolucijo že imamo, — izvršil jo je razvoj kapitalizma sam — treba torej napraviti še poslednji korak, ki ga ta neizbežno narekuje: politično revolucijo. Za to pa potrebuje proletarijat trdnega, enotnega, centraliziranega, discipliniranega organa, ki si mora priboriti moč, da lahko uspešno premaga neštevno državno silo in vstpostavi proletarsko diktaturo, in to je njegova komunistična organizacija.

Za nas komuniste in za proletarijat so današnji vzorčni semlji brez vsake važnosti. Vsi njihovi eventualni uspehi so le prehodni, in če bi sploh danes kak uspeh dosegli, to je, če bi se jim posrečilo razširiti produkcijo, vemo, da napravijo le korak dalje do komunizma, kajti vsak napredek v razvoju kapitalistične produkcije, vsak napredek v tehnikah, le pomaga centralizirati gospodarstvo in ustvarja nove pogoje za uspeh proletarske revolucije. A to je danes že nemogoče — edini napredek v gospodarstvu more biti le še socializacija teh ogromnih gospodarskih institucij, ki jih je koncentriral kapitalizem. To velja zlasti za zapadno Evropo in Ameriko.

Nasli sodrugi se bodo gotovo vprašali, kako da so se udeležile semlja v Trstu tudi sovjetske republike. V resnici ni nič enostavnost od tega. Delavci, ki hoče živeti v današnji družbi, mora priti v dotik z vsemi kapitalističnimi institucijami, svojo delovno moč prodaja kapitalistu, življenjske potrebščine mora kupovati od kapitalista — trgovca, ako muče poginuti. Vzemimo n. pr. kako delavsko združbo — ista stvar: gibanje se mora še vedno v krogu današnjega, kapitalističnega družabnega reda, drugače pogine. In vzemimo končno Sov. Rusijo, prvo proletarsko državo na svetu, ki je obdana od sumih kapitalističnih držav in ki nima v svojem območju vseh življenjskih potrebščin ter je vsled tega vezana na trgovanje — se nam nudi isti pojav. Prisiljena je stati toliko časa v zvezi s kapitalizmom, dokler ne bodo delavci ostalih dežel vzeli gospodarstva v svoje roke, kakor je prisiljena danes na isto vsaka delavska združba in kakor je prisiljen v isto danes vsak delavec, pa naj si bo tudi anarhist.

Sele celokupni svetovni proletarijat za more organizirati gospodarstvo na komunistični podlagi, kar bo obenem rešitev iz te ogromne krize in dokler se ne zgodi, smo še vsi navezani na stari družabni red, ako nečemo poginuti. A na širšer je, da se ta čim prej zruši; mi moramo prispevati k temu z vsemi sredstvi. Očitano nam (buržuji in njihovi podrepniki), da se držimo gesla: «Čim slabše tem bolje» Gotovo se ga držimo, a da bo jasneje, z malim pristavkom: «Čim slabše za vas, gospoda buržuji, tem bolje za nas». Marx in Engels sta napisala v «Komunističnem manifestu»: «Naj le trepetajo vladajoči razredi pred komunistično revolucijo. Proletariati ne izgube v nji ničesar razen svojih verig. Pridobite si pa z njo sveto».

PETER RAZBOJNIK,

Komisarjevo pismo

Na članek «Civilni komisar-afaristi smo prejeli naslednje pismo:

Ravnateljstvo lista «DELO»

Trst.

Prosim imenovano ravnateljstvo za prijaznost, da objavi sledeče:

«V št. 144. lista «Delo» z dne 24. avgusta čitam članek z naslovom «Civilni komisar afaristi, ki vsebuje neopravičeno podkiranje na moj naslov».

Zato, da bom v stanu dokazati neemeljenost tega podkiranja, pozivam to ravnateljstvo na korektnost, da navede, ali da v to pozove člankarja, s konkretnimi dokazi zadevo moje soudeležbe pri stavbiški zgradbi».

Dr. Augusto Guglielmo

Civilni komisar v Sezani.

Ile. he, torej korektni nismo! Očitati smo mu stvari, ki bi se ne smele zgoditi pod nobeno upravo, razen kolonistično in zato nismo korektni! Pogledite, kako je on korekten! Pod njegovo upravo se smejo pretepati nedolžni jetniki, se smejo obstrajevati mirni državljani, lahko nastavlja bombi neznakovano, če le kaže tako škof. Vse to in še drugo je čisto korektno. Samo mi nismo, ki take

reči javno povemo. Po nazorih civilnega komisarja ni korektno, če kdo kaj ukrepa, da ga vsi vidijo; če pa ukrepa skrivaj, da ga ne vidi, je pa zelo korektno, seveda. In sploh je korektno vse, samo če se v javnosti ne zve.

Najbolj nekorektno je gotovo, če ima civilni komisar premajhno plačo. To se je razneslo po vsem okraju, ker se je sam potožil nekemu poslancu. Če pa je plača premajhna, lahko dela gospod svojico službo, kakor sam hoče. Če ga ne plačuje pošteno, tudi ne morejo zahtevati od njega, da bi delal pod predpisili. Posebno nima pravice prav nobeden, očitati mu, če si pomaga, kakor ve in zna, da s podobno živi in da ne zabreže v dolgeve. Nasli sodrugi so nam pravili, da so ga zmiraj videli po Nabrežini in po Devinu. Ni slabega in nekorektnega. Poiskal si je prijateljev, da ga malo preprejo, ker nima zadosti dohodkov s svojico službo. Kdo bi mu branil, če si najde prijateljev. In dobri ljudje se še dobijo, ki radi pomagajo, če vidijo človeka v potrebi. Če kdo oskrbi letovice iz dobrote in prijateljstva, gotovo ne škodi in pomeni je. Ni treba, da je kak civilni komisar vpisan v tako in tako združbo, ki dela dobice. Saj se tudi ne more vpisati zaradi premajhne plače. Ali bi v prijateljstvu, tega pa nihče ne brani, tudi služba ne. Kupčija in posli je eno, prijateljstvo pa drugo. To je treba dobro ločiti in mi tudi ločimo, ker smo korektni in ne maramo delati krivice. Če je plača premajhna, se je pač ozreti po prijateljih. Hvala bogu, če jih je kaj najti. Ob priliki bomo pa priredili pri Krasovih zbirko za gospoda, ki ima premajhno plačo. Vsak bo rad nekaj prispeval.

Zamenjava denarja

Ko so bile naše pokrajine priključene Italiji, se je začelo pri nas življeno gibanje za izmenjavo avstro-ogrskega denarja in za vojno škodo. Denar so imeli nekateri doma, večina tega denarja pa je bila naložena po raznih hranilnicah in kot zadržani delež pri združbah. Slovenski liberali in klerikali so imeli pri tem gibanju koliditorko enake interese in ni jim bilo težko najti sporazum. Zvezala jih je — vsaj na zunaj — želja po italijanskim liram ki naj bi jih vlada izplačala za krone.

Italijanska vlada je izdala kr. dekret, ki je pripoznal novim državljanom pravico do izmenjave kron in sicer po merilu 1=0.60 (100 K=60 L.). Naše narodno časopisje je sicer nekaj o tem poročalo a tako zavito, da ljudstvo je razumelo to poročanje tako, da je obdržalo denar doma neizmenjan, kar je imenovano na redno časopisje končno tudi želelo. Gojilo se je namreč topla upanje, da pridemo pod narodno državo Jugoslavijo. Iz teh vzrokov ljudstvo ni hotelo zamenjati denarja. Prišlo pa je prvo razočaranje, rappalska mirovna pogodba med Italijo in Jugoslavijo, prišla je aneksija Julijske Benetjke. Avstro-ogrske krone pa so ležale doma v nogavici ali v jugoslovanskih združbah neizmenjane in čakale boljših časov...

Politično društvo «Edinost» si je sedaj stavilo za nalogo doseganje zamenjave denarja in pridobitev vojne škode. Za to «program» so se podali v boj složno slovenski advokati, podvzmeti kaplani in falirani študenti. Zraven teh se je ustanovilo skupino agitatorjev iz narodnih gostilničarjev, trgovcev in vseh onih, ki

niso imeli veselja in volje do dela, iz samih pristnih narodnjakov torej.

Podpirani od vlade, so narodnjaki sklicevali razna zborovanja vojnih odškodovancev, na katerih niso pozabili staviti na glasovanje resolucijo o zamenjavi denarja. Ljudstvo je v navdušenju poslušalo in zaupalo. Gospodje so pa bili in se veselili. Skupaj so se zabavljali Wilfan in Šček, Lavrentič in Biteznič, seveda učeni Kemperle ni manjkali. Kaplani in učitelji so pritrjevali in delali za to narodno zadevo v soli in stihlini. Prišlo so volitve in narodni voditelji so se podali na delo za te interese naroda. Zagotavljali so, da ako bodo oni izvoljeni bodo kmetje in združbe zamenjale svoj denar, če pa bodo izvoljeni komunisti, bodo izdali interese ljudstva. Ljudstvo jih je tudi izvolilo in pričakovalo, da se obljube izpolnijo.

Medtem so narodni poslanci vlekli vsak na svoj milin. Dosegli so tudi, da se je zamenjalo denar velikim bankam in velikim združbam. Liberalnim poslancem so bile pri srcu velike banke, klerikalnim poslancem pa velike združbe. Tako je prišlo, da je vlada zamenjala denar Jadranski banki in Zdravni zvezi v Gorici, 15 milijonov ljudskega denarja, vloženega v manjših združbah, po večini last posestnikov in srednjih kmetov, pa je ostalo neizmenjenega. Da so mogli narodni poslanci pobasati petkrat milijon, so pustili v nemar desetkrat toliko ljudskega denarja, katerega se danes lahko zmeče na smetišče. Poznani doktor Rybarž, voditelj primorskih narodnjakov (sedaj v Jugoslaviji pri vladnem koritu) se je odkrito postavil za interese svoje banke kakor je ležal poslanec Šček pri srcu predvsem denar njegove združbe.

Nas zanimala sedaj, kako se bodo narodnjaki oprali očitkov, da so za poltrgi milijon izmenjenega denarja prodali drugih petnajst milijonov. Radi bi vedeli, ali tudi, koliko so pri tem umazanem delu zaslužili. Koliko uradnih mest so zasideli za to pri raznih kreditnih zavodih in koliko dobivajo od Zdruge vojnih odškodovancev.

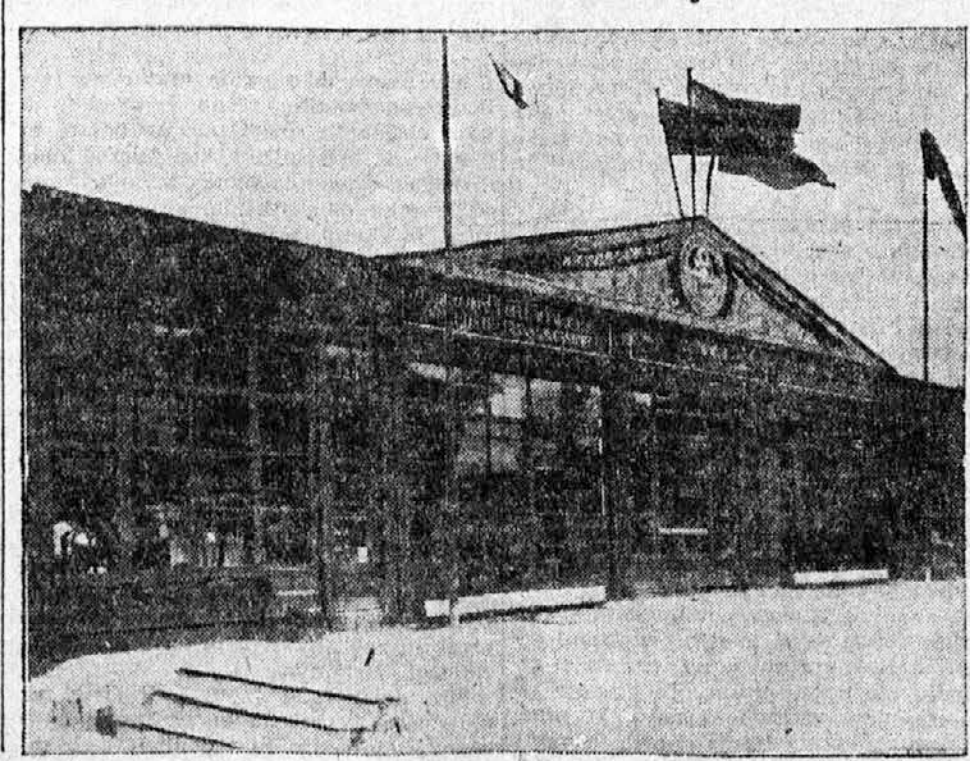
Delavsko ljudstvo naj vpraša te ljudi, kadar mu pridejo zopet govoriti o edinstvi in interesih naroda, kako so zamenjali denar, koliko so pridobili vojne škode in koliko so pri tem zaslužili. Tkrat se ne smejo izviti z zavijanjem, z mebojnimi očitki in narodnim solzarstvom. Delavsko ljudstvo ima pravico in tudi dolžnost, da zahteva jasnih računov. Noben narodni poslanec ne sme ubežati pred ljudsko sodbo.

Razkritja fašistovskih zločinov

Vse tajnosti, ki so obdajale tako hitre uspehe fašizma v Jul. Benetjii, izvirajo vseh nasilnosti, izvršenih v teku pol drugega leta nad juljskim proletariatom in njegovimi ustanovami in razna prikrita sleparstva in notranja trenja v fašistovskih organizacijah prihajajo sedaj na dan. Razkrivajo jih ravno oni elementi, ki so sami bili soudeleženi pri činih fašizma in ki so temu pripomogli do njegove «zmage» nad juljskim proletariatom. Razkrivajo jih vsled tega, ker se hočejo maščevati nad svojimi nekdanjimi tovariši in nekaj — morda — tudi radi tega, ker se je prikradla v njih srečnica vesti in postojanja.

Naše glasilo «Il Lavoratore» je prinesel v svoji nedeljski izdaji prvi del razkritij, katere dopolnil še v torkovi števil.

Oddelek Federacije zakavkaških sovjetskih republik na II. mednarodnem vzorčnem semnju v Trstu

«Ksindeli! Ksindeli!»
«Zakaj to?» je vprašal Jokec.
«Kaj ni lepo?»
«Ni!» je odgovoril Jokec žalosten.
«Zdaj pa le tiho, le počasi gor, le ob zidu! On pojde tiho dol. Majhnega se napravil Ob zidu in po vseh stitih!»

Narahlo se je doteknila cerkovnikova palica Jokecove roke; vztrepetal je in pri držal sapo; cerkovnik je šepal navzdol. «Tiho do zvonov!» je zapovedal dolgi fant.

Večerno nebo se je zasvetilo skozi lino; sredi žalosti je spreletelo Jokeca sladko, mehko čustvo. Ni se ugasnila večerna zarja, že se je svetila zvezda na nebu. Tam spodaj leži dolina, temotna, tiha; beli se vasi iz sence; globoko doli je zadržano okno.

«Kaj ni inenitno?» se je zasmejal dolgi fant in tudi gibki fant se je zasmejal z njim.

«Lepo je tam doli in tudi nebo je lepo!» je izgovoril Jokec z velikimi, razračenimi očmi.

«Kaj se nikoli nisi videl doline?» — Pokrkljamo, fantje!»

Trkali so s prsti na vse tri zvone in tako inenitno, da je bila pesem kakor o Veliki noči. Jokecu pa se je zdelo, da trpe in jokajo zvonovi, oskrnjeni. Saj zdaj ni Velika noč, saj ni veselja in vstajenja v srcu; nesvete, umazane roke se t-girajo s sveto pesnijo, kakor da bi pijanci v krčmi prepevali Mariji na čast. Veliki, temni so viseli zvonovi nad njimi in Jokec je mislil, da bi ne bila krivica, če bi jih pokrili temni zvonovi, pokrili nevarne; in prestrašil se je svojih misli.

«Nehaj, Tone!» je zaklical in ga je prijel za roko.
«Saj ti ne znaš, Jokec?»
«Ne znam.»
«Poslušaj!»
«Necem.»
«Zakaj ne?»

«Greh je!»
Fantje so se zasmejali in Tone, dolgi fant, ga je potepal po rami.

«Otrok si še, Jokec! Hudo majhen si še!»

«Hudo majhen!» je pritrdil drobni, gibki fant.

Dva sta prišla za dolgo, črno vrvi, sklonila sta se, zvon je zaskrbel in se je zabil — zadonelo je bučno, silno, da Jokec ni slišal več svojih misli in da je šel njegov pogled, zamegljen in izgubljen, s širokimi, glasnimi valovi pod nebo, preko doline.

Zvonilo je in še predno je pesem u molnila, je gasnila zarja nad lazi, nebo je zatmenilo in zrasvilo se se bela zvezda. Tako blizu so bile bele zvezde, dotaknil bi se jih morda človek z iztegnjeno roko tako blizu, kakor prihodnost polna svetlih žarkov, brez teme in žalosti.

Poslednji, tih zvonki, se živijo, trepetajoči v bronu, zmriom tistji, neskončno oddaljeni, so polagoma izvenili; pelo je nathoma — v sanjah — nerazločen spomin na zdavnaj čuto pesem — zavzdihnilo je še in je zasoplo.

«Hej, Jokec, kam si se zagledal!»
Jokec se je ozrl in je bil v temi; spomin na pesem je izginil, bele zvezde so ugasnile.

Na ovinku stopnje je odprl dolgi Tone nizke lesene duri in je utonil v črno temo.

«Kam?» je zaklical Jokec.

«Stopi, pa daj, da ne padeš!»

Jokec je napravil korak v temo, toda stopil je tako globoko, da je padel na kolena. Težak, plesniv in smradijiv vdih mu je hujšil v obraz.

«France, ali imaš užigalce?» je klical Tone. «Da odpremo vrata na freadol!»

«Imam!» je odgovoril gibki fant in je iskal po žepih.

Dolgi Tone je zapalil užigalico in jo je vzdignil visoko; Jokecu se je zdel ne-

gov žarka razsvetljen obraz čudno izpremenjen.

«Le za mano!»

Okrnil se je in je plezal po črnem, strmeh oboku, pod silnimi tramovi, ki so se spenjali in krizali nad njimi. Užigalica je dogorela, Tone jo je vrgel na tla in je odprl duri na «freadol». V globoki mrak med tramovjem in za valovitimi, sivim holmom podobnimi oboki je segla plaha večerna svetloba in ga ni razsvetlila. Jokec je komaj razločeval oblike svojih tovarišev.

«Čemu smo prišli tu sem?» je prašal.
«Kaj ni lepo?»
«Ni lepo in strah me je!»
«Kako si se majhen, Jokec!»
Jokec ni bilo strah teme — v njegovem srcu je bil strah pred nečim neznanim; čutil ga je in ga ni razumel. Nad njegovo glavo je zavrsalo: vedel je, da se je bil vzdramil netopir in da je zakolobaril med tramovi, in vendar je vstrelpel.

Dolgi Tone se je sklonil in je stopil na ozko, poševno polico nad fasado; globoko pod njim je ležala vas, pred cerkvijo so stali kmetje in so se razgovarjali; nekdo je prižgal pipo in iskro se je, kakor da bi se užigala voča v grmu.

Tone se je oprijel z roko na križ, ki se je vzdigal visok in črn nad freadol, z drugo roko je zgrabil peska in ga je zalulil navzdol.

«Ali si zadela?» je prašal šepetaje gibki fant.

«Pa kako!» je odgovoril dolgi Tone in se je sklonil tako globoko, da je slonel z vsem životom preko roba.

«Pipo sem zadel in je padla na tla; in zdaj stoji in gledajo in ne vedo kaj!»
Jokec je stal ob durih in je trepetal; ni videl ne zvezd ne noči, ne tihle doline spodaj.

«Ni treba, da bi padel; saj ni grešil s hudobnim srcem...»

Zacel je moliti očenaš in privkrat je začutil strahoma vseh zasuden in žalosten, da ga je sram molitve.

Tone se je vrnil na prag in Jokec ga je prijel za roko in se ga je oklenil.

«Kaj pa je, Jokec? Kaj ti je strah?»

«Nič me ni strah... Zakaj si šel tja?»

«Zakaj? Tako sem šel! Lepo je tam — kaj se ti ne upaš?»

«Ne upam šel!» je odgovoril Jokec in je hotel reči: «Ne upam si izkusiti Boga!» Molčal je in žalosten je bil, da je molčal.

«Bal si se zame? No, ti mali Jokec!»

Tone mu je pogledal v obraz, v velike oči in se je zasmejal.

«Primi se me za roko, da ne padeš!»

«Ni treba zapirati vrat, France; naj gredo netopirji ven!»

Jokec je stopal za dolgim Tonetom; poir je bil in truden. Dolgo so plezli po temnih stopnjah; tako dolgo se mu je zdelo, kakor pol noči — skozi večno temo, po strmih stopnjah navzdol, za zalohem, plesnivem vzduhu. Dospeli so do vrat, Tone je prijel za kljuko in jo je stresel.

«Saj sem vedel, da bo zaklenil, ta — ksindeli!»

«Zaklenil je?» se je prestrašil Jokec.

«Naj zaklene!» je odgovoril Tone in je izpustil kljuko, «Ksindeli misli, da smo tako neumni, kakor on. Zdaj stoji v za-kristitji in čaka in se smeje...»

Se ko je govoril, je stopil na kamenite stopnice pod okroglo lino in je razkorčal noge.

«Na moje rame, France! Potem pa te ti, Jokec! Jaz bom z enim zlezem... Nič se ne boji! Se za dva moža ni visoko zunaj, in če se malo opraskaš...»

France in Jokec sta stala zunaj na pesku in dolgi Tone je skočil za njima tako umetno, da se z rokami še tal ni dotaknil.

«Zdaj pa v zakristijo, ksindela gledat, ki tam stoji in čaka!»

«Jaz ne grem!» je odgovoril Jokec in se je okrenil.

ki. Oni, ki je pričel razkrifja je fašist Armando Fiorentini, bivši upravni (ajnik fašistovske sekcije v Miljah). V teh razkritjih pisanih v obliki življenjepisa, so potrjene vse naše trditve o krivdi fašistov in o tesni zvezi fašizma z juljskimi kriminalci. V spisu fašista Fiorentinija so popisani vsi večji in temnejši fašistovski čini od poskušnega požiga kulturnega krožka v Valdoltra, do se žiga Ljudskega doma v Miljah in ekspedicijo v Izolo in Dekani, od njih vloge pri državnozbornskih volitvah lanskega leta do uboja sodruga De Marchia v Miljah in do uboja tiskarja Müllerja. Vse stoji tu popisano, kot velika obtožba fašistov in njih pomagačev industrialcev, ki jo nihče ne more zbrisati. Ne spretna zavijanja fašistovskega časopisja, ne prikrivanje oblasti.

Razkritja se še nadaljujejo. Ta razkritja dokazujejo, da ne stoji fašizem ne juljski ne sploh, na tako trdnih nogah, kakor se kaže. Obenem so dokaz, da se nobena politična organizacija ne more za delj časa posluževati izkvarjenih elementov in nizkotnih sredstev, ne da bi se to prej ali slej kruto maščevalo.

Razkrinkano avstrijakanstvo

v ladjedelnici pri Sv. Marku

Vsak splav zadnjih vojnih ladij tipa «Franc Ferdinand» in «Viribus Unitis» v tem zavodu se je vršil na slovesen način. Splovom je prisostvoval sam pok. Franc Ferdinand s soprogo in drugimi visokimi cesarskimi dostojanstveniki. Za te prilike si je naredil pok. Franc Ferdinand na Dunaju po svojem nactru krasen oder opremljen z veliko avstrijsko krono. Ta oder se je nahajal v posebni shrambi bive tovarne «Lineolme», katero je kupil zavod. Po prevratu so pa krono skrbno skrili v podstrešje nad di-rekcijo. S kakšnim namenom so jo hranili skrito, se ne ve. Baje so jo hranili misleč, da se povrne Avstrija.

Ko je prišel kralj Emanuel III. v Trst je bila ravno pripravljena ladja, «Nassau» za splov. Gospoda so potisnili glave vkup in dolocili, da se hitro spremeni «Nassau» v «Savojo» ter povabili kraljevo dvojico na slavnost.

Postavili so brzo Franc Ferdinandov oder in kamor je stala prej habsburška krona, so postavili savojško.

Dobro so jo pogodili! Fašisti takrat gotovo niso vedeli, da je ta oder Franc Ferdinandov, kajti če bo to vedeli, nebi dopustili, da stopi nanj savjska obitelj iz strahu, da se ne okuži z avstrijskim duhom.

Avstrijska krona se je, kakor že zgoraj rečeno nahajala v podstrešju. Ne ve se kako jo je neki delavec-fašist razkril. Opozoril je na to svoje tovarise v fašiju in ti so dolocili, da se mora krona na vsak način odnesti. In res: Nekega dne min. tedna po 15 in pol uri, ko se je delo v zavodu končalo, so šli (bilo jih je 8 ali 10 nistem mogel natančno prešteti) naravnost po plen v podstrešje, vzeli krono (krona meri kakó 4 metre v dolžnosti) in jo nesli znamenostno meni nič, tebi nič, naravnost ven, kakor pogreba.

Šli so znjo proti Lloydovemu arsenalu po cesti Passaggio S. Andrea. Baje so jo nahajali znjo naravnost v sedež fašaja. Kaj se je, ali kaj se bo s krono godilo, se ne ve. Naravno pa je, da bo napravila klaverno konec.

Gospodje iz direkcije so prav milo gledali vse dogodke in molčali. Bil je tiho celo oni strogi vratar «Sfor Carlo» — kakor ga nazivajo — ki vsakega od dela odhajajočega delavca pretepije do kože, da ne odnese «ubogim» gospodarjem kak Zebel, da si nanj obest bomo obleko.

Direktor Cossutta se je gotovo izgovarjal dr. Giunti, da on ni znal za krono. Navsak način pa je bil to jako neljubo dogodek toliko za direkcijo, kolikor za industrialce same.

Ker se je to dogodilo med trinogi sefa prepričan, da bodo skušali celo zadevo zakriti in da ne bo izzvala neljubih posledic. Bog ne daj pa, da bi tak «epen» izsledil pri kakih siromakih. Brez drugega ga bi bili obtoženi veleizdaje, ter bi se cela zadeva nedvomno vlekla pred vojaško sodišče. Vrana vrani pa oči ne izkloje!

Naravnost hude posledice pa bi se izvajale proti komunistom, da bi se oni predznili odnesti to nesrečno krono. Bili bi obtoženi nasilstva in javne tatvine.

Da, da, za gospodo in fašiste ni zakonov, ni sodišča, ni ječe. Vsa zla so samo za

Delavska šola

Sredstva proizvodnje

odredjajo ekonomsko strukturo društva

To je temelj komunističkega gledanja na svet. I t. kad to velimo, ono znači da ekonomski odnosi med ljudi morajo odgovarjati sredstvom za proizvodnjo; ti odnosi se menjajo onako i onoliko, kako i koliko se menjajo sredstva za proizvodnjo, dakle — zavise od tih sredstev. Prema tome kakav položaj zauzima pojedinac u društvu, on spada u neku društvenu klasu, jer je klasa skupina ljudi u društvu koji imaju jednake — ili vrlo slične — interese. Ti pojedinci i klase žive u istom društvu ljudsko društvo je samo jedno i obuhvata sve ljude, i zato odnosi njihovi moraju da budu nekako uređeni. To jest, mora se znati šta je dužnost jednog čoveka, ili klase, a šta mu je pravo i t. d. Na primer: u kapitalističkom društvu, ako ja hoću da obradjim komad zemljišta (a nemam ni svog kućarstva), moram da tražim dozvolu od posjednika; on mi to dozvoljava samo pod tim uslovima, da njemu dam polovinu svega, što mojim trudom naradim, ali — kad pribavi maslinu — on ima pravo da me ostavi bez komadića hleba. Tako je to u tvornici, tako u radionici, tako u prometnim poduzećima i — posvuda. — Eto taj položaj pojedinca i klase u društvu, njihovi međusobni odnosi i sva ta zadržana pravila zajedno čine ekonomsku strukturu društva. Dakle, pod tim razumemo: profesionalne kategorije (podela ljudi prema tome s čim se ko zanima), položaj ili kategorija jedne prema drugoj, podela ljudi (društva) u klase — prema njihovoj ulozi u proizvodnji i prometu, i — čitav taj način društvenog uređenja zove se njegovom strukturo. To društvo se naziva prema nazivu klase, koja je nadmoćna u njemu. Na pr., društvo današnje, u kom kapitalisti i imaju pravo da nas izgladine i da čine što god hoće, zove se kapitalističkim (ima kapitalističku strukturu); a društvo u kom su radnici uzeli tvornice u svoje ruke, seljaci zemlju, i imaju pravo da je iskoriste što je moguće bolje i u korist samo radnog naroda, tako društvo se zove diktatura proletariata; a društvo u kom će svi sposobni ljudi biti radni i koristiti članovi, neće biti klase, ni protivnih interesa, ono će se zvati komunističko i t. d.

I kako to da ovo zavisi baš od sredstava za proizvodnju? Zar mi ne možemo dati društvu onaku strukturu kakvu mi hoćemo? — Da vidimo na primeru. Eto da uzmemo zemljoradništvo. Za obradu zemlje, potrebna kakva bilo sprava za prevlačenje te zemlje. Dok se zemlja prevlaćala samo motikom, svako je mogao da skoplja kakvu motiku i da njome prevrće zemlju. Dabogme u ranoj dana uradio je malo, pa je bilo za svakog dovoljno zemlje — i siviše. Svaki takav zemljoradnik je uradio onoliko da bude dosta za njega i porodicu. Svi su se tim bavili i bili su jednaki. Zar je onda morao jedan da se pokora va drugom? Ne. Svi su bili jednaki, nije bilo klase, ni suprotnih interesa, svakom široko polje rade. Ali je ljudina dosadila da se muče sa ličim motikom, da jure za zveradi, da sami fine odoie i svaku stitnicu, pa su t. vili načina da lakše žive. I neko je izmislio drveni plug, zatim su ga vremenom poboljšali, iznašli druge sprave i t. d. Tada je pojedinac mogao da obradi više zemlje, manje da ostavi drugima, a nekima ni malo; on je imao više plodova nego što mu treba. (Prvo se to moralo dogoditi silom, to jest koji je jači — ugrabio je više). On je imao više nego što mu treba a drugu ništa. Dabogme, onaj što ima više nego što mu je potrebno hoće i s o m njim nepotrebnim da se okorišti, a ne može da ga pojede. Onaj što ima malo, li nimalo neće do umre od gladi, a ne može da otme od onog što ima siviše. Dakle, bio je prisiljen da se „depo i pošteno“ pogodi sa imućnim. Siromah da se ne ishranio, počeo je da radi za bogatog, a onaj je uživao sivišak tim što nije radio, tražio je i gomilao zlato, kako se stvorio čeki, nakovanj, kiješte i t. d., neki siromasi počeli su pravu samu alate, posuđe, odeću, nakite i t. d. i menjali ih to sa bogatima za njihovo sivišak plodova. Neki opet počeli su se zanimati samo tom promenom, da oni što rade ne moraju tražiti jedan drugog. Oni su uzimali svakojake proizvode i zamenjivali ih za druge, uz dobiak. Da se u zamena otakla izumeli su novac i sve tako dalje. Tu već vidimo drugu ekonomsku strukturu: seljaci radnici, ratilje radnici, s jedne strane, a s druge — seljaci posjednici, zatilje majstori, trgovci, menjaci novca i t. d. A zašto to? Zato što nije više sama motika, već je plug, čekić, vreteno i druge sprave. Taj drugi način društvenog uređenja, kako se veli društveni sistem, zvalo se sistemom ropstva. I to zato što onda nije bila razvijena prometna sredstva (što spada u proizvodnju), posjednici su mogli da imaju profita samo ako bezgranično pljačkaju radni narod, i poslovi su bili obavljani pomoću robova. To jest, zbog loših sredstava za proizvodnju, trebalo je vrlo mnogo radne snage, a kad je mnogo treba da je jeftina, pa su posjednici držali robove. Radnik nije dobio novca, osim slabe hrane i batina, pojedinak je bio vlasnik radnika kao neke stoke, slobodno ubijao, prodavao i što je hteo. Kad su se sredstva za proizvodnju više razvila i promet poboljšao, sistem ropstva je postao opasan za posjedničku klasu, jer je bio mogao lako da utekne, često sa robnom svojom gazde, i da opstane samostalan; već je bilo lakše nabaviti razne alate, pa se i rob osećao sigurnijim. Opet usled promene sredstava za proizvodnju, nastupila je promena sistema društvene strukture. Mesto roba postao je kmet. Veleposjednik je dao u delu i seljaku radnika od onog što on proizvode, majstor je počeo da plaća svoje „momke“ (radnike u radionici) i t. d. Taj sistem se zvao feudalizam jer je najmoćniji u njemu klasa feudalaca, posjednika zemlje. Zatim je nastupio kapitalistički sistem, i to opet zato što je bio nuždan zbog razvika sredstava za proizvodnju. Došlo su masine parne, električne, željezničke, brodovi i sva moguća čuda, koja stari feudalci nisu mogli ni da zamisle. Neki feudalci je nagomilao novca, isto tako neki obrtnik ili trgovac i pomoću tog novca kupio masine, podigao tvornicu i razvijao dalje. Sad je u tim tvornicama trebalo radnika-radničara, a i veleposjednik nema potrebe za one, silne seljake što su mu davali polovicu, trećinu i već kako kad. Trebalo je da bude „slobodnih“ radnika proletariata. I zato su „slobodniji“ seljaci, zanatliji (pre su morali da se zanimaju zanatom

svog oka), postala slobodna trgovina (pre su trgovali samo ovlašteni za to, ljudi iz trgovačkih i plemićkih porodica). Velikim seljačkim porodicama razdeljen je mali deo zemlje, od kog nisu mogli da žive, i one su morale da šalju „mladi“ iz kuće da traže zaradu u tvornici, kod veleposjednika (koji ima veći deo zemljišta i masine) i posvuda. Koja porodica je imala više srađe i okretnosti, održala je svoj posed i povećala ga, a veliki deo propada, pretvara se u proletarijat. To isto biva sa zanatlijama: jedni postaju kapitalisti na račun drugih što se proletarizuju. Sredstva za proizvodnju se usavršuju, bogatiji grabe sve u svoje šake i kapital je svemoguć u društvu. Kapitalistička klasa vlada i sistem se zove kapitalističkim. Nije to ona ista struktura što je bila u feudalnom sistemu. Mesto kovača, mi imamo neprojene vrste metalških radnika (za izradu jedne igle, ili čavla, imamo nekoliko vrsta radnika!) U tvornici stoji svaki radnik na svom mestu, masine vrte i okreću guraju predmet, koji se obrađuje, od jednog do drugog, svaka masina čini svoje, svaki radnik daje svoj biljez, svaki pokret ruke, svaki nagib radne je proračunat prema okretanju masine, sve kao jedan sat. Dabogme da je to odnos među pojedinim radnicima, među radnicima i nadzornicima, prostim i izučanim radnicima, radnicima i činovnicima, činovnicima, nadzornicima i inženjerom, ili direktorom i t. d., ti odnosi moraju da budu sasvim drukčiji, nego što su bili pre odnosi između majstora i njegovog radnika, u maloj radionici i danas.

Dodajmo sad tome odnose između jedne grane proizvodnje i druge (dobavka sirovina i prerada) i onda je sasvim jasno da je ekonomska struktura sve više složena — što više su razvijena proizvodna sredstva. Danas je — usled visokog stupnja tehnike (proizvodna sredstva) — podela rada tako daleko došla, da jedan čovek ne može bez drugoga, niti jedna klasa bez druge. Ljudi se (u glavnom) bave svojim poslom, svaki bez jednog rada ne može ništa da se zgotovi. Svi su ljudi jednako važni u proizvodnji (oni što proizvode) baš zbog tog visokog stupnja tehnike, svi se osećaju ravnopravni i sredstva za proizvodnju moraju služiti svima jednako. Zatim, kao sve masine jedne tvornice i svi ljudi u njoj što se kreću po jednom planu bez toga ne vredi sav trud, tako sav rad u svetskoj proizvodnji mora da bude po jednom planu. Inače, kao što nam poslednji desetak godina najbolje pokazuje, nastaje nerod, sukobi i propast, napredak je zaustavljen, beda raste. — Eto, i komunistički sistem je pisan potreban, samo zbog toga što je način proizvodnje komunistički (zajednički, a to zavisi samo od sredstava za proizvodnju). Čeka nas preuredjenje društva po komunističkim principima, ili propust. Pošto čovečanstvo ne izumiše dok stoji mogućnost za život, komunističko društvo je na pragu.

Ekonomska struktura društva se ne razvija prema gustu pojedinih gospodara i njihovih nadničaraka, već uvek i samo prema kakvoći sredstava za život.

AZ-BUKI.

Razdor v ruski pravoslavni cerkvi

„Živa cerkev“.

(Prei kongres pravoslavne duhovščine, ki se je priključila revoluciji. — Zanimivo gibanje verske obnove. — Konec meništa v Rusiji.)

Znano je gibanje notranje cerkvene obnove v Rusiji, ki je sledilo neposredno po zapletitvi cerkvenih zakladov v prilog gladnih povzročil kontrarevolucionarni kampanji duhovščine. Prav tako je znano, da so napredni, erdeci elementi v nižji duhovščini prisilili patriarha Tihona k odpovedi.

Njeno gibanje se suče krog skupine iz časopisa „Živa cerkev“ in je imela 6. avgusta in naslednje dni svoj prvi kongres v Moskvi. Tega kongresa se je udeležilo 6 nadškofov, ki nosijo vsi lepa stara bizantinska imena, kakor Antonij, Eudhij in Johani, kakor zastopniki carigradske patriarha in „Svobodne ruske cerkve“ Armenije. Vsega skupaj je bilo 150 delegatov, vsi duhovniki, ki so imeli odločujoči glas in 40 zastopnikov s posvetovalnim glasom.

Nadduhoben Krasnicki, eden stvariteljev novega gibanja, je imel otvoritveni govor o „revolucionarnem gibanju znotraj cerkve“. „Gre predvsem zato“ je rekel, „da se sliši glas nižje duhovščine, da se cerkev približa delavskemu svetu in da se odločno postavi na stran izkoriščenih in proti izkoriščevalcem. Za izpeljavo tega programa je neobhodno potrebna temeljna reforma cerkve.“

„Živa cerkev“, zdaj se, je odločno odvesti to reformo do konca in ona dokazuje to svojo voljo stem, da je podvzela pogumno boj proti najstarejši in najvenernejši vseh teokratskih tradicij, proti meništvu. Zauhteva endušno odpravo vseh samostanov in njih preobrazbo v delavске zadruge, starostne dome in bolnišnice. Ona obsoja samostanske postavbe po zaobljubi izsiljenega nezakonitost in zanikanje zdravstvenih predpisov ter zahteva oprostitve po cerkvi sami vseh moških in žen, ki jih drži samostansko življenje se v suženstvu, nevednosti in nesnagi.

Kongres je ugotovil, da je meništvu, celo ono učeno, v organizmu ruske cerkve vzrok plesnobe. Nadalje je kongres sprejel energični sklep proti reakcionarnim težnjam gotovih duhovnikov, katero težnje se mora brez odlašanja zatreti. O tej točki je pa kongres bil mnenja razlikovati med učinki nevednosti in zavajnega protirevolucionarnega delovanja. Nad patriarhom Tihonom se je izreklo ostro grajo.

Za vsakega, ki ve kako ogromne usluge je napravila pravoslavna cerkev odpravljenemu sistemu in kako močna nazadnjaška sila je bila utelešena v ruski — kakor je sicer v duhovščini vsake druge države — so to zelo pomembni dogodki. „Živa cerkev“ je na tem, da si zavzame vso rusko cerkev. To gibanje revolucionarne cerkvene obnove, ki nima za podlago postavljanje novih verskih naukov ampak potrebo prilagoditve na nove družabni položaj, zaslučuje, da se ga zaslučuje z različnih vidikov, skrbno in pozorno.

R. A.

CATILINA-KLEM:

Zakaj ne morem biti komunist?

(Pesem inteligenta. — Poje se lahko kot samospev jugoslovanskih učiteljev in uradnikov Jul. Benečije.)

Prei: jaz sem človek obnašanja, drugič, nisem se brez samoznanja, tretjič želim svojemu sem prava dika, in beda se ne tare me velika. Četrto sem prositi bi moral dovoljenja petič, kakšnega bi znanci bili mnenja? Sestič, če šefu na uho bi priletelo, da povrh še naroden sem na „Delo“? Sedmič, pa v akordnem delu, zdaj se trudim in faktilno — besedo častno nudim — nimam časa nikdar nič za zborovanje, osmič, nič kaj ne diši mi plačevanje. In pa: to mene vendar se ne tika! Danesdan človek biti mora zvit, tretjič, da led bo prej prebit. Devetič: V splošnem tole se povem: bi šel ali ne, se sam ne vem, in jaz nisem se zadostil! Tu mir — tam bralovske dolžnosti! Pogostoma kol črv se zvijam v kotobar, verjame mi — res prišel bo vihar — toda tovariši — le čujte, začasno smatram stvar še za tako opasno. Zato desetič: Komunist vam bom postal, ko boj se vaš bo z zmago dokončan.

Drevna civilizacija se je osnivala na eshonom ropstvu. Sredovečna civilizacija je imala za temelj — kmetstvo. Današnja civilizacija se ne može ni zamisliti brez najmanj ropstva. Civilizacija nije prava sve dotle, dok sa lica zemlje ne bude zbrisan svako ropstvo, svaka nedostojna ovisnost čoveka o čoveku, naroda o narodu, klase o klasi, rase o rasi.

Dve kulturi

Maksim Gorki piše:

Vselej in povsod je vzgojila zgodovina podeželskega človeka in mešanca (prelovalca mesta v tem slučaju) kot psihološko povesem nasprotna tipa, pri čemer se ta razlika vedno veča, ker z Ahilejevo naglie prodra mesto naprej, doim prostrana dežela ni nič bolj urna kot želva.

Vašan — to vam je posebne, živalske sorte individuum, bitje, ki s trudom pridoluje sadove zemlje od zgodnje pomladi do pozne jeseni zato, da večji del teh proda, ostalo pa porabi sum v teku nenusmiljene in nuzne zime.

Brez dvoma — veličastno je poletje, poletje živga zlata polnih polj, a jeseni, ko zlato izgine, leži zemlja ponovno v sva gola in oropana, znova zahteva težkega dela, znova pije brezplodna energija človeka.

Ta človek je ves — znanje in notranje — po naravnih silah usuzujen. Ne bori se zoper nje, nego prilagoduje se jim povesem. Nestalni rezultati njegovega dela ga nikakor ne spravljajo v nobeno ceno ne pred samim seboj, ni pred njegovimi ustvarjajočimi zmčnostmi — oni tega ne morejo. Od vsega kar pridelu na končno ostane le slama in njegova dolga, temna, s slamo krita koč.

Delo kmeta je silno težko in njegove težkoče, v zvezi z njegovimi zalosanimi uspehi, poglubi posebno — in to povesem naravno — v kmetovi duši oni teni instinkti imovine, dela ga skoro neomajnega. Komaj nauk, po katerem naj bi bil vzrok padca pračloveka ravno posest in ne prestopak s prepovedanim sadom, ki sta ga preprostemu Adamu pripravila zlojed in Eva, je dostopen temu instinktu.

Vselej, ko se govori o kulturi buržoazije, mislim na kulturo vasi — če je sploh mogoče ta dva pojma — kultura in vas — združiti, ki pravzaprav po svojem pojmovnem bistvu nista, skoro nista združljiva. Kultura, to je proces ustvarjanja idej, njih udejstvitve v obliki knjig, strojev, znanstvenih instrumentov, slik, zgradb, spomenikov — v obliki različnih predmetov, ki medtem ko predstavljajo kristalizacijo idej, budijo druge nove ideje in, kvantitativno rastoč, začrtujejo vedno večje koncentrične kroge, kateri potem obhajajo vedno bolj vse svet trdeč se, odkriti in obseči tajne vzroke vseh njihovih pojavov.

Take kulture vas ne ustvarja pa tudi nikakih drugih spomenikov ne, razen v besedni obliki, v obliki pravilice, pesmiče ali pregovora. Da, ganljivo se res monoton pesmi vasi, njena tožna lirika bi zamogla omesti kamen, toda kamen se ne da po pesnih omesti, ljudje tudi ne. Brezdvoma — na deželi živi mnogo otoče poezije, ki nas mami na zmotna polja rahljivosti, toda neskončno pomaljeva po vsebini in obsegu je vsaka proza, njena se animalsko — epična proza. Vasko idile so se vse premalo upoštevane v burni drami kmetkega vsodnevnega življenja.

V primeri s pasivo, napol omrtvico čustvenost siare vasi se nam kaže „nečustvo“ na gotovi razvojni stopnji kot vseskozi vsevreden stvariteljski element, kot ostru kislina, ki je docela zato tu, da navidez mehko a v resnici sila trdo dušo kmetovo razkroji. Zastalost vasi je mogoče premagati le potom znanosti in velikega socialističnega proizvajanja na veliko. Mora se zgraditi ogromno število poljedelskih strojev. Samo ti bodo uverili kmeta, da premoženje je pravzaprav veriga, ki ga veže kot žival, da mu je nekoristno, da je nespametno delo neproduktivno ter, da le potom dslipirane znanosti in po umetnosti oplemeniten razum zamore postati čašten vojda na poti k svobodi in sreči.

Mešanovo delo pa je pravilčno različno, momentalno, večno. Iz grud, v opeke obdelanih, gradi mešan palače in templeje, iz brezobličnih kep železne rude ustvarja stroje čudovite kompliciranosti. Svojim dalekosežnim ciljem je podvrgel že skoro vse naravne sile in te so mu uslužne kakor Djini orientalskih bajk modrijanu, ki si jih je uslužil s pomočjo sile svojega razuma. Mešan si je tu ustvaril veliko atmosfero racionalnosti. Vedno gleda svojo voljo vteleseno v različnosti čudovitih stvari, v tisotih knjig in slik, ki z besedo in čopcem na vake izražajo vso veličastno bol njegovega vedoželjnega duha, sanj in upanja, ljubezni in sovraštva — njegovo veliko in mogočno dušo, v kateri neugasljivo gorji žep po novih idejah, udejstvitvah in oblikah. In četudi državni politiki podvržen, je mešan vkiuj temu „trzanju prost in — uprav vesle sile te duševne prostosti ruši in ustvarja nove oblike socialnega življenja.

Mož dejanja, si je ustvaril sicer res mukapolno, preženo in pregrešno a — lepo življenje. On je vzbuditelj vseh socialnih bolezni, izrodov, ustvaritelj grozovitosti, laži in hinavščine, toda — on je tudi, ki je ustvaril mikroskop, kateri mu dovoljuje opazovati s trpko jasnostjo še tako malenkostna gibanja svojega vedno nezadovoljnega duha. V svoji sredi ima čarovnike in modrece, ki neutrudno utrjujejo in razvijajo te temelje kulture.

Velik grešnik pred svojim bližnjim in morda še večji pred samim seboj je velik mučenik svojih prizadevanj, ki mu porajajo sicer ubijajoča ga, vedno nova vesela in trpljenja obstanaka.

Njegov duh je prokleti Ahavser, ki vedno potuje. Potuje v brezmejno bodočnost, kamorkoli za sreem vesoljnosti ali v praznino vsemira, katero je morda poklican izpolniti z virom svoje energije, medtem ko ga nekaj ustvaril, temer je razum današnjih dni nepristopen.

Za intelekt v razvoj kulture najvse važen; neodvisno od proizvodov je intelekt zase predvsem pojav kulture, kompliciran, tajnostna prikazen narave, organ nje samospoznanja.

Instinktu so važni samo utilitarni rezultati kulture, samo to, kar dvira zunaj blaginjo obstanka, četudi je le nizkoktna laž.

Vsled tega morajo intelektualci sedaj, ko prihajajo vzbujeni instinkti vasi z intelektualno silo mesta v neizogibno borbo, svoje navajeno razmerje do vasi revidirati in vključiti v boj sad stoletnega delovanja intelektualnega elementa tvorniškega delavca, ki prihaja v nevarnost, da bo uničen in v razvojnem procesu prikrajan.

Ni ljudstva, so le razredi. Delavski razred je bil doslej stvaritelj le materialnih vrednoti danes pa hoče tudi on imeti svoj živ delež od duševnega, intelektualnega ustvarjanja. Večina vašanov hoče navsake na nju utrditi svojo pozicijo kot zemljski lastniki — drugih želji in zahtev ne stavijo na dan.

Pred intelektualci vsega sveta, vsehi

dežel, stoji danes ista naloga: staviti na razpolago vso svojo razredno energijo, katere zmčnosti zagotavljajo nadaljnji razvoj kulturnega procesa ter so veskuzi sposobne pospešiti tempo tega procesa.

Gorki je torej sovražnik kmetstva. Da pa enjemo tudi „alteram partem“, pričamoo odlomek iz članka sodruga *Karla Radeka* o Maksimu Gorkemu, ki se je izrekel tudi proti obsojdi socialnih revolucionarjev kot intelektualcev. Radek razlaga, odkod ta njegov korak in pokaže obenem, odkod Gorkova smrtno sovraštvo proti kmetstvu. Poslušajmo!

Gorki izhaja iz malomeščanske plasti. Dolgo je živel med lumpenproletarskimi elementi, ki tvorijo predmet njegovih najboljših romanov, tam si je z razveljavljimi žrtvami priboril izobrazbo, ki jo poseduje. In kakor se večkrat godi z autodidaktiki (samouki), je postal filistr izobrazbe. Koliko delavcev je, ki postavljajo, potem ko so si dolga leta odlični košček kruha odusi, da so si kupili knjigo, potem ko so prečeli pol noči ob lavi svece nad knjigami o astronomiji, Darvinu, nad Liepertovo „kulturno zgodovino“ — košček težko priborjenega znanja nad vse na svetu. Ti učeni Rabiji delavskega razreda so se temu odtujili postavljajoč izobrazbeno delo nad razredni boj. Taki tiči so se nahajali po celim svetu.

Pri Gorkem postaja stvar še bolj komplicirana vsled tega, ker prihaja h njegovemu filistrstvu izobrazbe, ki leži na kolenih pred vsakim učenjakom še dejstvo, da on ne korenini sploh v milieju ruskih industrijskih delavcev, v preteklosti korenini v malomeščanskem lumpenproletarskem milieju. Le ta milieju nam slika umetniško, pristno. Kjer so delavci, kakor v njegovem romanu „Matija“, podaja mešanico, — delavca, ki se je povzpelo do idealističnega intelektualca, ki se vzdiguje orjaško visoko nad topo maso. Te mase, pa Gorki nikjer ne razume podati. Njej nasproti stoji duševno popolnoma na stališču socialnih revolucionarjev: junak in masa, ne pa ama šče osvobojčoa masa.

Iz njegovega filistrstva izobrazbe izhaja njegovo sovraštvo do kmetov, v katerih ne vidi popolnoma nič človeškega. Ko je izbruhnila oktobrska revolucija je bil prepričan, da mora končati z uničenjem vse ruske kulture vsled prevladovanja kmetških močie v Rusiji. Vsled tega je bil nasprotnik oktobrske revolucije. Ni veroval v moč delavcev, da ho do vodili kmete v osvobodilnem boju. To morajo seveda storiti le ljudje, ki so čitali Newcombe-ovo „Astronomijo“ in ki znajo razložiti II. del „Fausta“. Delavci so pa pokazali, da so v stanu voditi kmete v boj, ki ustvarja pogoje za novo veliko ljudsko-kulturno Rusijo, čeprav je, naravno, mnogo kulturnih vrednot — kakor vsaka vojna — ta boj uničil. Gorki je to za trenutek razumel, toda v njegovih možganih je ostala velika bojazan pred nekulturnostjo delavcev in nezmožnostjo za kulturno delo pri kmetih. — Vsled tega njegovi protirevolucionarni članki proti kmetom in njegov historični klic: „O čuvajte intelektualce!“ čeprav hočejo celo v zvezi z entento razbijati rusko revolucijo.

Gorki sedi sedaj v Berlinu s svojimi historičnimi literati in literatimi literatini. Ne čita niti enega v Rusiji izhajajočega časopisa, zato pa helpardistični v inozemstvu izhajajoče liste z vsebino njihovimi lažmi in sleparijami. Vsi njegovi malomeščanski instinkti se nam vzbude in mu diktirajo znatno pisno (na Anatole France-ja). No, ko se vrne Gorki v Rusijo in ko bo spet stal v ruskem življenju in bo videl delo, ki ga vsi svoj vladu z vsemi intelektualci, ki o resnici nečajo nazaj k siki meščanski kulturi, na hrstu brezpravne izkoriščane mase, ampak naprej, ki novi kulturi skupaj z bojujočimi se kmeti in delavci, tedaj se bo — kakor že tolikokrat — zo pet v zadregi smehljaj in rekel: Ja, vi veste dobro, da se jaz ničesar ne razumem na politiko! Mi mu bomo pa odgovorili: Že dobro človeka treba vzeti takega, kot je in še posebno pesnika. Toda tudi pesnike ne sme zlorabljati pravice,

Pri podpisani je razpisano mesto začetnika-knjigovodje (izven službene pragmatike).

Prošnje za ta natečaj morajo biti opremljene s sledečimi dokazi:

1. Italijansko državljanstvo;
2. Dvostrlev eno srednje nižje šole ali enake isti;
3. Izpričevalo o dobrem obnašanju;
4. Morebitna službena izpričevala.

Bode dana prednost onim, ki poznajo slovenski jezik.

Rek za vlaganje prečenj poteče nepreključano dne 7 oktobra 1922.

G o r k i a, dne 21. septembra 1922

VOĐSTVO.

IZDAJATEL: Izvrševalni odbor Komunistične stranke Italije.

Odgovorni urednik: Posl. Anselmo Marabini

Tiskarna: „Il Lavoratore“.

OKRAJNA BOLNIŠKA BLAGAJNA

V GORICI

Štev. 25/R/22

Razpis natečaja.

Pri podpisani je razpisano mesto začetnika-knjigovodje (izven službene pragmatike).

Prošnje za ta natečaj morajo biti opremljene s sledečimi dokazi:

1. Italijansko državljanstvo;
2. Dvostrlev eno srednje nižje šole ali enake isti;
3. Izpričevalo o dobrem obnašanju;
4. Morebitna službena izpričevala.

Bode dana prednost onim, ki poznajo slovenski jezik.

Rek za vlaganje prečenj poteče nepreključano dne 7 oktobra 1922.

G o r k i a, dne 21. septembra 1922

VOĐSTVO.

IZDAJATEL: Izvrševalni odbor Komunistične stranke Italije.

Odgovorni urednik: Posl. Anselmo Marabini

Tiskarna: „Il Lavoratore“.

Socialna Matica „LJUDSKEGA ODRA“ v Trstu

Komunistični koledar

uredil ing. D. Gustinčič

Komunistični koledar je v razprodaji v Trstu: Knjigarna J. Štoka, inseratni oddelek „Lavoratore“ n. l. Malolica 12 in ob večerih v Delavski zbornici; v Gorici v Del. zbornici; na deželi pri vsih podružnicah L. O. in Kom. sekcijah.

Knjiga je znanstvena in poučne vsebine in jo bi moral imeti vsak proletarec, bodisi kmet ali delavec, ker mu bo mnogo koristila in ga o marsičem podučila.

Vsebinska Komunističnega koledarja je sledeča:

Internacionala (delavska himna). — Koledar za navadno leto 1922. — Mere in teže. — G. Pogovor pod lipo. — O Sovetih. — A. Anin Proletarske internacionale. A. Prva internacionala. B. Druga internacionala. C. Tretja internacionala: I. kongres Komunistične internacionale: a) Poziv Rusije. b) Delo kongresa: I. Smernice Kom. internacionale. 2. O buržoazni demokraciji in diktaturi proletariata. 3. Manifest na proletarijat vsega sveta. II. kongres Kom. internacionale: 1. Pogovji za vstop v Komunistično internacionalo. 2. Nacionalno in kolonialno vprašanje. 3. Kdaj in pod katerimi pogoji se smejo ustanavljati Soveti. III. kongres Kom. internacionale: Teze o svetovnem položaju. 2. Taktika Komunistične internacionale. — Pertot Jože: Pota mladine. — PROLETULT. Alojzij Hreščak: Sola in vzgoja v Sovetski Rusiji. — N. Buharin in E. Preobrazenskij: Sola in komunizem. — GOSPODARSTVO Ing. D. Gustinčič: I. Pojava in bistvo združništva. II. Uloga združništva v proletarskem gibanju. III. Oblike združništva. I. Denarne zadruge. 2. Konsumne zadruge. 3. Obrtne ali produktivne zadruge. 4. Poljedelske zadruge. — IV. Združništvo in politika. — Ing. D. Gustinčič: I. Hranjenje rastlin in gnojila. II. Zakon najmanjše količine ali zakon minima. III. Potrebna količina posameznih gnojil. IV. Glavna umetna gnojila in njihova uporaba. V. Splošne pripombe. — Rečnik slovensko-srbohrvat. razlika.

Cena 5 Lir, po pošti Lir 5.50

Kdor želi imeti koledar zase ali v razprodajo naj se obrne na vodstvo Ljudskega odra.

Komunistični koledar je knjiga, ki ima trajno vrednost.

Delavski narod! Nabavi si to knjigo, čitaj jo, razširjaj jo!